

1. Дисципліна "Історія України" як об'єкт вивчення, її основні методологічні засади та джерельна база.
2. Дайте визначення поняття «історико-етнографічний регіон», охарактеризуйте основні етапи формування українських історико-етнографічних регіонів.
3. Розкрийте зміст основних концепцій походження українського етносу.
4. Охарактеризуйте політичний устрій та систему управління держави Антів.
5. Висвітліть основні підходи, які існують у сучасній історичній науці, щодо проблеми етнічного походження Київської Русі.
6. Назвіть суспільно-політичні, економічні й геополітичні фактори, які зумовили становлення давньоруської держави Київська Русь.
7. Охарактеризуйте соціальну структуру і соціальні відносини в Київській Русі.
8. Охарактеризуйте етапи розвитку Київської Русі, її державну організацію.
9. Висвітліть особливості розвитку освіти в Київській Русі.
10. Охарактеризуйте процес упровадження християнства як державної релігії та його вплив на подальший розвиток Київської Русі.
11. Розкрийте зміст та проаналізуйте ефективність реформ князя Володимира Святославовича, спрямованих на централізацію Київської Русі.
12. Висвітліть головні причини та наслідки феодалної роздрібненості Київської Русі.
13. Охарактеризуйте геополітику Київської Русі та Галицько-Волинської держави.
14. Визначте передумови об'єднання Галичини і Волині в єдину державу, дайте характеристику етапам її розвитку (1199-1340 рр.).
15. Висвітліть соціальну структуру та соціальні відносини на українських землях в період литовсько-польської доби.
16. Проаналізуйте суть змін у стані освіти, які відбулися на українських землях з середини XIV ст. до середини XVII ст.
17. Охарактеризуйте роль братських шкіл та Києво-Могилянської колегії у збереженні та розвитку української освіти наприкінці XVI - XVII ст.
18. Окресліть комплекс факторів, які спричинили національно-визвольну війну українського народу під проводом Богдана Хмельницького.
19. Проаналізуйте головні етапи становлення української козацької держави (Війська Запорозького) в ході національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.
20. Охарактеризуйте еволюцію соціальної структури козацько-гетьманської держави у період з 1648 року до кінця XVIII ст.
21. Охарактеризуйте сучасні наукові погляди щодо причини, часу виникнення, соціальної бази й організаційної структури українського козацтва.
22. Висвітліть умови прийняття Переяславського договору 1654 р., визначте суть «Березневих статей» та їхнє значення в контексті українського державотворення.
23. Проаналізуйте етнополітичні процеси в козацько-гетьманській державі.
24. Проаналізуйте в історико-етнополітичному контексті особливості процесу обмеження та ліквідації царським урядом автономії України (друга половина XVII-XVIII ст.).
25. Дайте характеристику процесу остаточної ліквідації автономного устрою Гетьманщини у другій половині XVIII ст.
26. З'ясуйте якими були особливості процесу українського національного відродження на західноукраїнських землях наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.
27. Назвіть головні причини масового переселення українців за кордон у кожному з чотирьох «еміграційних хвиль».
28. Порівняйте особливості етнополітики Російської та Австрійської імперій щодо «українського питання».
29. Здійсніть порівняльний аналіз соціальної модернізації України в Російській та Австрійській імперіях наприкінці XVIII – на початку XX ст.
30. Якими були передумови створення українських політичних партій в Наддніпрянській Україні на початку XX ст., охарактеризуйте програмові засади найбільш впливових із них.
31. Висвітліть «українське питання» в європейській політиці напередодні Першої Світової війни.
32. Визначте у чому полягала своєрідність політичної обстановки в Україні після повалення самодержавства у 1917 р.?
33. Назвіть та проаналізуйте етапи українського державотворення 1917-1920 рр.
34. Визначте основні напрями державотворчої діяльності Директорії УНР, наскільки вона була ефективною?
35. Визначте роль і місце Української Центральної Ради в процесі українського державотворення.
36. Розкрийте зміст внутрішньої політики гетьмана Павла Скоропадського, якими були її здобутки і недоліки?
37. Проведіть порівняльний аналіз політики урядів Центральної Ради та Гетьманату в контексті розбудови української державності.
38. Дайте порівняльну характеристику підходам до вирішення етнопатрістичних проблем в Україні Центральною Радою, Гетьманським урядом та Директорією УНР.
39. Проаналізуйте діяльність уряду Західноукраїнської Народної Республіки, визначте роль і місце ЗУНР в історії державотворення.
40. Визначте причини поразки українського національного руху на західноукраїнських землях у 1918-1919 рр.
41. Назвіть та проаналізуйте причини поразки українського національного руху 1917-1920 рр.
42. Визначте особливості процесу входження України до складу СРСР.
43. Охарактеризуйте політичне і соціально-економічне становище України в перші роки після завершення революції та громадянської війни.
44. Визначте причини проведення політики українізації в УРСР в 1920-ті – на початку 1930-х років та проаналізуйте її основні наслідки.
45. Проаналізуйте особливості проведення колективізації сільського господарства та індустріалізації в Україні, якими змінами у соціальній структурі суспільства ці процеси супроводжувалися?
46. Назвіть причини, охарактеризуйте розмах політичних репресій в Україні у 1930-х рр.
47. Визначте особливості суспільно-політичного і національного руху на західноукраїнських землях у складі Польської держави в 1920-ті – 1930-ті роки.
48. Висвітліть складові процесу «радянзації» Західної України після її включення до складу СРСР, якими були його позитивні і негативні наслідки?
49. Висвітліть «українське питання» в європейській політиці напередодні Другої Світової війни.
50. Дайте характеристику німецького окупаційного режиму на українських землях в роки Другої Світової війни та проаналізуйте його наслідки.
51. Розкажіть про внесок українських науковців у перемогу СРСР в роки Другої Світової війни.
52. Розкрийте умови відновлення та розвитку освіти в Радянській Україні після звільнення її від німецько-фашистських окупантів.
53. Визначте особливості політико-ідеологічних і культурних процесів в УРСР у перші післявоєнні десятиріччя (1945-1964 рр.).
54. Проаналізуйте особливості та наслідки проведення економічних реформ у Радянській Україні наприкінці 1950-х – у першій половині 1960-х рр.
55. Розкажіть про особливості соціальної політики в Україні за часів перебування при владі Микити Хрущова.
56. Охарактеризуйте дисидентський рух в Радянській Україні у 1960-1980-ті рр., у чому, на Вашу думку, полягає його значення?
57. Розкажіть про рух «шістдесятників» в Радянській Україні, визначте його значення в контексті українського державотворення.
58. Розкажіть про особливості науково-технічної революції в СРСР і УРСР у 1960-1980-ті рр.
59. Яким чином, на Вашу думку, екстенсивні методи ведення господарства в СРСР у 1960-1980-ті рр. впливали на стан української науки?
60. Розкажіть про особливості політичного і духовного розвитку українського суспільства в 1970-ті – 1980-ті рр.
61. Розкрийте зміст політики «перестройки», запровадженої в другій половині 1980-х рр. М. Горбачовим, у чому полягала специфіка її проведення в УРСР?
62. Охарактеризуйте діяльність відомих громадських рухів та організацій у напрямі становлення незалежної Української держави наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр.
63. Визначте напрями зовнішньополітичної діяльності України у 1990-х рр., якими були її основні досягнення і недоліки?
64. Охарактеризуйте особливості конституційного процесу в Україні в середині 1990-х рр.
65. Окресліть головні напрями розвитку середньої та вищої освіти в Україні після проголошення її державної незалежності.
66. Розкажіть про стан релігійних і міжконфесійних відносин в Україні у перші роки після проголошення її державної незалежності.
67. Проаналізуйте особливості, здобутки та недоліки соціальної політики Української держави в 1991-2012 рр.
68. Визначте досягнення і прорахунки в науково-технічному розвитку України в перше десятиліття після проголошення державної незалежності України.
69. Розкрийте зміст гуманітарної політики Української держави в період 1991-2012 рр.
70. Проаналізуйте законодавчу базу, яка регулює умови культурного і духовного розвитку національних меншин у сучасній Україні.

1.Дисципліна Історія України як об’єкт вивчення, її основні методологічні засади та джерельна база.

Історія України — одна зі складових історичної науки, що досліджує генезис і закономірності становлення та розвитку українського народу, його боротьбу за національно-державну незалежність та пов’язані з нею подвиги, триумфи, драми, трагедіїПредметом вивчення вузівського курсу історії України є складний процес формування та розвитку багатомільйонного українського народу, його діяльності в соціально-економічній, духовній, політичній і державній сферах з давніх-давен до сьогоднішнього. Разом з тим історія України має розглядатися в тісному взаємозв’язку з глобальними історичними процесами, з історією її найближчих сусідів, з якими у різні часи українці перебували у складі різних держав. За допомогою історії вчені й державні діячі пояснюють джерела багатьох етнонаціональних конфліктів. Методи вивчення історії України - правдиве пізнання минулого можливе лише зі справді наукових методологічних позицій. Історична наука спирається на такі основні методологічні принципи: 1. Принцип об’єктивності. Він виходить передусім з цивілізаційного погляду на історію як об’єктивний процес. 2. Принцип історизму. Він передбачає, розгляд кожного явища з точки зору того, як воно виникло, які основні етапи пройшло в своєму розвитку, вимагає, щоб кожне явище розглядалося у зв’язку з іншими. Історизм дає можливість увійти в історію, зрозуміти її, оцінити мотиви вчинків і самі вчинки історичних діячів, з’ясувати їхнє значення

2. Дайте визначення поняття “історико-етнографічний регіон” ,охарактеризуйте основні етапи формування українських історико-етнографічних регіонів.

Історико-етнографічний регіон – певний регіон, у населення якого історично склалися схожі культурно-побутові і етнопсихологічні особливості. Процес районування України включає кілька етапів. Перший (VI—X ст.) — це формування переважно племінних утворень, зафіксованих у самоназвах населення: поляни, сіверяни, древляни, білі хорвати, дуліби, уличі, тиверці та ін. Другий етап (X—XIV ст.) характеризується дробленням давньоруської держави на окремі землі та князівства. Основною одиницею районування стала земля — територіально-політичне утворення, яке спочатку підлягало центральної владі, а в подальшому, зі здобуттям «княжого столу» поступово сталося незалежним. Основними з таких земель були Київщина, певною мірою Переяславщина, а також Чернігівщина, Сівєрщина, Галицька земля, Холмщина, Поділля, Волинь, Прикарпатська Русь, Брацлавщина.Здобуття окремими краями України статусу землі означало не тільки їхню певну суверенність, а й специфічність культури та побуту їхнього населення, яке мало свої особливі закони та звичаї, національні права і переваги тощо

3.Розкрийте зміст основних концепцій походження українського етносу.

Існують 3 основні історіософські концепції щодо походження та часу виникнення українського народу. 1) Великодержавна шовіністична концепція.Її основи заклад Інокентій Гізе́ль. Він доводив, що українського народу взагалі не існувало, його історія подається як складова частина історії російського народу. Він, а також інші представники цієї концепції: Карамзін, Погодін, Соловйов виводили походження Російської держави від Київської Русі, потім Велике князівство Володимирів Суздальського, Московська держава.. Погодін вважав що до середини XIII ст. на території України проживало великоросійське населення, які після навалу відійшли на Наддніпрянщину. Українці з’явилися тільки у XV ст. з появою козаків. Ця концепція існувала до 1917 року. 2) Радянська концепція (1917-1991 рр.). ця концепція стверджувала спільне походження трьох слов’янських - українського, російського та білоруського, що розвивалися в часи Київської Русі на її території. Історія українського народу ділилася на 2 етапи: початок XIII ст. - перша половина XVII ст. - становлення та формування української мови та народу; кінець XVII ст. - XIX ст. - закінчення становлення. 3) Автохтонно-автономістична концепція. Представники: Костомаров, Грушевський. Український народ є автохтоном на своїй території, тобто такий, що з самого початку виник, проживав на цій території, що і зараз. Корені його йдуть з трипільської культури. Українці старші за роком виникнення ніж російський народ. Також працю по історії України написав Грушевський. Він вважає, що Київська Русь -лише частина Української держава та, що руської історії ніколи не існувало, не існує і зараз. Він вперше в історіографії бачив цілковито сформований український народ. За Грушевським предками українців були анти.

4.Охарактеризуйте політичний устрій та систему управління держави Антів.

Крім загальної назви “слов’яни” стародавні писемні джерела називають їх венедами, склавинами, антами, полянами та ін. Анти були найчисленнішою групою народів, навколо яких утворився Антський союз племен. Основою економіки антських племен було орне хліборобство. Соціальна диференціація антського суспільства зумовила зародження державної структури, на чолі якої стояли зверхники — царі. Псевдо-Маврикій пише, що анти не мали єдиного глави держави. За Менандром південні слов’яни наприкінці Vст. корилися волі князів, а всіх їх очолював Давріг. З ним і “найважливішими князями слов’янського народу” вів переговори аварський каган Ваян, прагнучи підкорити собі слов’ян. З розповіді Менаандра вимальовується державна організація південних слов’ян з її ієрархічною структурою влади: під зверхністю Давріга перебували князі, які правили на місцях. З цього випливає, що влада антських царів не була абсолютною. Царі разом з князями, які очолювали княжіння, вирішували питання зовнішніх зв’язків і проблеми внутрішні. Князі радилися із своїми народами. Це дало грецьким авторам твердити що анти “живуть у народоправстві”. Ця демократія антів мало чим відрзнялася від попередніх періодів розвитку українського суспільства. Народні збори віче вирішували найважливіші громадські справи. Найактуальнішим для них була оборона. Для захисту вони утворювали військо, будували земляні вали, чинили інші військові дії. Антське суспільство можна характеризувати як військово-демократичне, яке відродилося після занепаду Скifської держави.

5.Висвітліть основні підходи,які існують у сучасній історичній науці,щодо проблеми етнічного походження Київської Русі.

Питання *етнічної належності* Київської Русі давно викликає заперки суперечки й стало не тільки науковою, але й політичною проблемою. Історики царської Росії твердили, що державу Русь заснували росіяни. Вони нібито були найдавнішим слов’янським етносом, а українці й білоруси, за цією логікою, відгалузилися від росіян пізніше. Ще в «Синописі» І. Гізе́ля Київську Русь проголосили першим етапом російської державності. Першою російською державою вважав Київську Русь і відомий російський історик М. Карамзін, який у 12-томній «Истории государства Российского» назвав князів Київ *«матерью городов русских»*, розуміючи це як «російськими».

Концепцію М. Карамзіна продовжив у середині XIX ст. російський історик і журналіст М. Погодін. Він стверджував, що в давньому Києві й на Київщині в часи заснування руської державності і до монголо-татарської навали 1240 р. жили росіяни та їхні предки. Після завоювання Київщини монголо-татарами росіяни нібито емігрували на Середню Оку й Верхню Волгу, а на спустошену Київщину прийшли з Прикарпаття українці не раніше кінця XV ст. Цю антинаукову концепцію аргументовано спростував відразу ж після її появи український філолог, історик М. Максимович, а згодом - всевітньо відомий філолог А. Кримський Нині її намагаються реанімувати деякі політичні кола в Росії та окремі шовіністичні представники російської національної меншини в Україні. Але на тлі новітніх досягнень мовознавства, археології, антропології, історії такі спроби сприймаються як наукове невігластво або політичне шарлатанство.

6.Назвіть, сусільно-політичні,економічні й геополітичні фактори,які зумовили становлення давньоруської держави Київська Русь.

Розвиток матеріальної і духовної культури слов’ян в епоху раннього середньовіччя зумовили переростання племінних союзів у державні об’єднання князівств. У VII — IXст. в суспільстві давніх слов’ян відбулися глибокі економічні і соціальні зміни. Вожді племен і старійшини родових общин поступово зосереджували владу в своїх руках. Протягом VII — IXст. у Середньому Подніпров’ї сформувалося державне об’єднання Руська земля, в яку увійшли землі полян, древлян і сіверян. Не вдаючись до полемик і дискусій зазначимо: державність у Руській землі було започатковано десь у VI ст. цю державу очолюв князь Кий на честь якого і було пізніше названо місто Київ. Розташований у вигідному географічному місці, де перетиналися торговельні шляхи, він став головним політичним центром усіх східних слов’ян. Консолідація слов’янських князів навколо Києва спричинила появу нової держави — Русі. Наукова назва “Київська Русь” з’явилася значно пізніше. Сучасники ж назвали свою державу “Руською землею” або “Руссю”, а з XIIст. — “Вкраїною”.

7.Охарактеризуйте соціальну структуру і соціальні відносини в Київській Русі.

Соціальна структура Київської Русі. Соціальна структура Київської Русі відповідала її економічній системі. До панівного стану входили вєводи (бояри), тисяцькі, соцькі, тивуни, огнищани, сільські старости, міська верхівка. Вільна категорія сільських виробників називалася **смердами**(Князь давав йому землю за умови виконання усякого роду служби на нього. За право володіння самостійним господарством смерд сплачував князеві данину.). Феодально залежним населенням у Київській Русі були рязовичі, закупти та ізгої. **Холопи** і челядь перебували на становищі рабів. До приходу варягів основною політичною одиницею східних слов’ян виступало плем’я. Важливі питання вирішувалися шляхом згоди між старійшинами. Київським князям у неоднаковій мірі вдавалося монополізувати владу. Механізмами здійснення влади були - князя влада, рада бояр та збори городян (віче). Хоча право брати участь у вічі мали голови сімей, фактично на вічових сходах панувала міська купецька знать, яка перетворювала їх на арену міжфракційних суперечок. У правуванні своєї діяльності князі насамперед залежали від данини. До інших джерел княжих доходів належав лі мито на торгівлю, плата за судочинство і штрафи.

8. Охарактеризуйте етапи розвитку давньоруської держави Київська Русь, її державну організацію.

На першому етапі державотворення у Русів переважали організаційні риси, властиві княжінням. На жаль, цей період розвитку державності залишається маловідомим через відсутність певних історичних джерел. Більше оповідають літописці про другу половину IX–XIIст., коли в Русі верховна влада зосереджувалася в руках великого князя київського. Київські князі Аскольд і Дір здійснювали походи на Візантію і змушували Аскольда укладати вигідний Русам мир.

З 882р. починається другий етап державного і політичного розвитку Русі. З цим етапом багато істориків пов’язують утворення держави Русів. За часів Олега та його племінника Ігоря 914-945 Русь вела успішні війни проти сусідніх держав і народів. Це сприяло міжнародному визнанню і підвищенню авторитету

З 980 р. розпочався третій період, який увійшов в історію як період розвитку. Він припадає на час князювання Володимира Святославовича і Ярослава Володимировича. Діяльність цих князів була спрямована на зміцнення внутрішнього порядку й міжнародного становища Русі. Разом з цим, в цей же період з’явилися ознаки політичної роздробленості спричинені економічним зростанням удільних земель. Феодальне роздроблення спричинило розпад Русі на багато дрібних князівств. Розпочався четвертий період.

9.Висвітліть особливості розвитку освіти в Київській Русі.

Україна має давні традиції освіти. Ще Князь Київський Володимир Великий, за словами літописця “почав брати у визначних людей дітей й давати їх у книжну науку”. Перші школи були утворені при кафедральних церквах, вчителями й вихователями ставало освічене духовенство. У школах вчили читати, писати й рахувати. Основними книгами в школах були богослужбні книги, найчастіше Псалтир. Порядок навчання передбачав спершу освоєння абетки, потім окремих складів, слів, надалі йшло читання прози і поезики, в кінці переходили до вивчення граматики, вчили числа. Однак в математиці не йшли далі чотирьох арифметичних дій, які практично необхідні для лічби. Світська освіта була нижчою за релігійну, бо остання вимагала досконалого освоєння Святого Письма. Основою вищої науки була грецька мова, на західних українських землях вчили ще латині та німецької мови.

Поява і розвиток писемності сприяли поширенню освіти на Русі. Уже за часів Володимира Святославича і Ярослава Мудрого засновуються школи для навчання князівських і боярських дітей, а також дітей старост і священників. Існували й бібліотеки. Першою з них була бібліотека при Софійському соборі, заснована в 1037 р. На Русі було чимало освічених людей, зокрема серед князів. Так, високоосвіченими були Ярослав Мудрий і Володимир Мономах. Князь Всеволод Ярославич, батько Володимира Мономаха, знав п’ять іноземних мов.

10.Охарактеризуйте процес упровадження християнства як державної релігії та його вплив на подальший розвиток Київської Русі.

Офіційне запровадження християнства – панівної ідеології Київської Русі – ті правлячою верхівкою наприкінці 80-х років X ст. було значною історичною подією,яка суттєво вплинула на життя давньоруського суспільства. У середині X ст. Київська Русь опинилася на роздоріжжі. У виборі релігії перед давньоруською державою відкривалися кілька шляхів: 1. язичництво 2. іудаїзм 3. іслам 4. християнство із Заходу Вишальним фактором у виборі релігії стали економічні інтереси. Та все ж запровадження християнства в Київській Русі історично зумовлювалося внутрішніми соціально-економічними й політичними причинами,насамперед потребами феодального суспільного ладу, що формувався. Впровадження нової релігії зробило Україну-Русь членом співтовариства християнських держав, які об’єднувалися навколо Другого Риму – Константинополя. Русь-Україна прилучилася до високорозвинутої грецької культури, до передової християнської релігії у її візантійському варіанті, ввібрала деякі елементи соціально-політичного життя. Християнізація Київської держави вивела русів на рівень півдних і взаємовигідних багатопланових політичних, торговельно-економічних та культурних зв’язків з Візантією, Болгарією, Польщею, Угорщиною, Германською імперією, які теж сповідували християнство. З запровадженням християнства з’явилася нова верства суспільства – духовенство. Церква мала власне військо, суд і законодавство. Отже, теж була великим феодальним власником.

11.Розкрийте зміст та проаналізуйте ефективність реформ князя Володимира Святославовича,спрямованих на централізацію Київської Русі.

Адміністративна реформа була спрямована на ліквідацію “племінних князівнь” і запровадження нового адміністративно-територіального поділу. Територія була розділена на уділи. Врядувати в них Володимир призначав своїх синів, родичів, довірених осіб – посадників. Ім належала військова, адміністративна та судова влада, яку вони чинили іменем “Великого князя”. Військова реформа сприяла ліквідації племінних збройних формувань. Натомість великий князь наймав дружинників, яких наділяв мастками з правом експлуатації населення. Дружинники давали клятву “вірою і правдою” виконувати волю князя. Внаслідок релігійної реформи з 988-989рр. почалося утвердження християнства як державної релігії. Судова реформа розмежовувала світське княже й церковне судочинство. Для цього було започинені норми візантійського права, об’єднані у збірниках “Номоканонах”.

12.Висвітліть головні причини та наслідки феодальної роздробленості Київської Русі

Після смерті Мстислава Володимировича 1132р. утворилися Галицьке, Володимир-Волинське, Київське, Переяславське, Тмутараканське, Чернігіво-Сіверське та інші князівства. Ці процеси поклали початок четвертому періоду розвитку Русі. Політичну роздробленість спричинило кілька факторів: -великі простори держави та етнічна неоднорідність населення; -зростання великого феодального землеволодіння; -відсутність чіткого незмінного механізму спадкоємності князівської влади; -зміна торгівельної кон’єктури, занепад торгівлі; -постійні напади кочовиків печенігів, половців, татар.

13.Охарактеризуйте геополітику Київської Русі та Галицько-Волинської держави.

Порівнюючи роль і місце Галицько-Волинської держави у європейському геополітичному просторі із Київською Руссю у період її апогейного розвитку, слід відзначити, що найзахідніша частина колишньої Києво-Руської імперії закономірно зберегла і продовжила основні вектори її геополітики. Однак, необхідно врахувати ту обставину, що це була все ж таки інша держава і за складом свого населення, і за розмірами, і за географічним розташуванням. Вона територіально була значно ближче до Західної Європи, ніж Київ, західна складова набула в ній більш широкого і змістовного наповнення, стала домінуючою!!!

Істотна особливість геополітичного положення середньовічної Київської держави – вона народжувалася і формувалася на межі двох світів – греко-візантійського та західного і об’єктивно ставала природною частиною їх обох. Саме ця обставина мала той наслідок, що одночасно складаються декілька векторів української геополітики. -Південний, який починаючи, став традиційним торгівлю , що протягнувся через Київ від Балтики до Візантійських земель. Він мав велике значення для піднесення загального рівня і культурно-господарських здобутків українського суспільства. Русь прилучилася до грецької культури, до передової християнської релігії, вибрала деякі елементи соціально-політичного життя тощо. - східний. У часи княжої доби він відігравав лише другорядне значення, бо основна мета здійснюваних у східному напрямку походів київських князів полягала в тому, щоб захистити державу від постійних набігів кочових племен і народів. -західний вектор, вів до встановлення різнобічних зв’язків та співробітництва з країнами Західної Європи. ”.

Геополітичні чинники відігравали вирішальну роль у розвитку Галицько-Волинської держави, міста якої стояли на стратегічно важливих торгових шляхах із Заходом. Крім того, у Галиччині були великі родовища солі – товару, від якого залежала вся Київська Русь. Державна геополітика князівства мала два основних напрямки: 1) західний, який галицькі князі намагалися якомога більше розширити і використати, для збереження і зміцнення своєї держави; 2) східний, основне завдання якого полягало у протистоянні завойовницьким зовнішнім силам, і мали суто оборонний характер. Метою цього своєрідного геополітичного дуалізму стало досягнення певного геополітичного балансу, рівноваги політичних сил у регіоні, що було необхідною умовою для збереження її існування Галицько-Волинської держави.

14. Визначте передумови об’єднання Галичини і Волині в єдину державу, охарактеризуйте етапи її розвитку.

Під ударами монголо-татарів Київська Русь остаточно розпалася на окремі, залежні від завойовників князівства, і перестала існувати як держава. Однак естафету київської державності підхопило Галицько-Волинське князівство, яке стало безпосереднім її спадкоємцем. Галицько-Волинське князівство виникло не стільки внаслідок розпаду Київської Русі, насамперед внаслідок місцевого розвитку, а пізніше — об’єднання двох князівств Галицького і Волинського. Обидва князівства мали вдале розташування, недосяжне для кочових нападників зі степу, їхні міста стояли на стратегічно важливих торгових шляхах із Заходу. Крім того, у Галиччині містилися великі родовища солі — товару, від якого залежала Русь. У 980—990 рр. Володимир Великий відвоював у поляків Галичину і Волинь і приєднав їх до своїх володінь. Київським князям вдалося закріпити ці землі за своїм наступниками. Таким чином, *розвиток Галицько-Волинського князівства був пов’язаний з успішним управлінням його князів та вдалим географічним розташуванням*. Галицько-Волинські князі зуміли укріпити свої західні і південні кордони. Зросли рівень господарства західноукраїнських земель, торгівля, збільшилося населення. Галицько-Волинські князі вели боротьбу з боярською олігархією в організації держави. Ця держава об’єднувала тільки етнографічні українські землі, і завдяки тому тут виразніше визначилися ознаки української культури. Близьке сусідство з Заходом принесло українському народові нові культурні впливи і надбання. Після занепаду Києва Галицько-Волинська держава продовжила на півтора сторіччя існування державної організації і стала головним політичним центром для всієї України.

15.Висвітліть соціальну структуру та соціальні відносини на українських землях в період литовсько-польської доби.

Місцеві феодали, як правило, зберегли свої вотчини. Литовці заповнили попередню структуру управління, військову організацію, судову систему тощо. З XVI ст. на українських землях діяли Литовські статутні – кодекси середньовічного права. З II пол. XV ст. на українських землях було усунуто залишки старого удільного ладу, князівства очолили не українські князі, а литовські намісники. Всі важелі управління, сходилися в руках великого князя Литовського. Особливе місце в державі належало військовій службі, бо одним з основних зовнішньополітичних завдань князівства Литовського була боротьба з Золотою Ордою, турками та татарами.Родова українська знать, аристократія склали українську шляхту: еліту, верхівку суспільства, яка тривалий час була захисником національних інтересів українського люду.Вся шляхта прагнула виділитися в суспільстві, мати власні станові права і привілеї. Формується її міщанство як окрема верства населення.Влада сприяла заселенню в міста чужоземних колоністів. У XV–XVI ст. українські міста стали самостійними чинниками соціально-економічного життя завдяки самоврядуванню, яке дало їм так зване Магдебурзьке право. Всі 3 групи селян згодом взаємно зближилися, бо польські пани почали вимагати від усіх селян рівної данини, робіт, служби. Зане. встановив повну владу панів над селянами. З’явився єдиний стан – кріпаки, а обов’язкові селянські роботи назвали панщиною.Селяни втратили право державного суду, право на землю. Заборонялося селянам і переселятися, щоб панські землі не пустіли. Так селяни втратили особисту свободу.

16.Проаналізуйте суть змін у стані освіти,які відбулися на українських землях з середини 14 ст. до середини 17 ст.

Наприкінці XIV ст. значна частина української території входила у Велике князівство Литовське, де діяли православні школи. Саме ці школи забезпечували основи грамотності. Викладовою мовою в них була церковнослов’янська. Вищі верстви українського громадянства почали швидко підпадати під вплив польської культури та користуватися польською мовою, залишаючи рідну мову та церковну школу лише для простолюддя. Цей розрив вищих верств українського громадянства спричинив ослаблення розвитку української культури, що особливо проявилось у відсутності середньої та вищої української школи, а також в занепаді оригінальної літературної творчості. З’ясуїти відкривали свої школи Багато представників православної української шляхти після закінчення цих шкіл зрікалися своєї національності й віри, починали зневажати рідну культуру. Таким чином, католицькі школи стали одним із засобів колонізації українського населення. Першим підручником був буквар, зразки якого не збереглися, першою читанкою – Часослов, який став першою слов’янською книжкою, котру надрукували кирилицею.

17.Охарактеризуйте роль братських шкіл та Києво-Могилянської колегії у збереженні та розвитку української освіти наприкінці 16-17 ст.

Центром вищої освіти й науки в Україні стала Києво-Могилянська академія Центром освітнього, наукового і культурного життя в Україні була Києво-Могилянська школа, заснована в 1632 р. митрополитом Петром Могилою (1596-1647). За гетьманування Івана Мазепи для Києво-Могилянської академії спорудили будинок. Це був період розвитку академії. Кількість студентів досягла 2 тис. Пізніше вона становила 500-1200 осіб. Вікових обмежень не було. Для бідних учнів при академії існувала бурса. За змістом навчальних програм і рівнем викладання академія відповідала вимогам європейської вищої освіти з 80-х рр. XVI ст. з’являються братські школи, засновниками яких були православні церковні братства, які, окрім організації шкіл, будували православні церкви, шпиталі, видавали українські книжки і підручники, їхня просвітницька діяльність була спрямована на боротьбу з вищим католицьким духовенством. Особлива увага зверталася на предмети тривіуму: граматику, риторику, діалектику. Окрім рідної мови, як правило, вивчали слов’янську, грецьку, латинську та польську мови. Та освіта, яку давали ці середні школи, за своїм рівнем та змістом не поступалася школам подібного рівня Західної Європи.

18.Окресліть комплекс факторів,які спричинили національно-визвольну війну українського народу під проводом Богдана Хмельницького.

Литовсько-польська влада пробувала руйнувати козацький стан різними шляхами в тому числі шляхом набору козаків на службу для захисту кордонів, спільних походів проти інших держав тощо. Цих козаків вносили до спеціальних списків – реєстрів. Невдовзі таких козаків стали називати реєстровцями. Між ними і низовими нерестровими козаками виникали часті суперечки. Проте сподівання офіційної влади з допомогою реєстровців розколоти козацтво внаслідок не оправдалися. Чисельність козацтва внаслідок “показачення” населення України зростала й надалі. Цей процес викликав урешті-решт хвилю козацько-селянських повстань, які вибухали протягом кінця XVI – першої половини XVIIст. Одне із таких повстань перетворилися в національно-визвольну війну українського народу 1648-1654рр. під проводом Б.Хмельницького, найвищу форму протесту проти феодально-кріпосницького й чужоземного гніту. Базою повстання стала Запорозька Січ, яка поширила свої суспільно-політичні структури на інші райони українських земель.

19.Проаналізуйте головні етапи становлення української козацької держави(Війська Запорозького) в ході національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.

В ході війни 1648-1654рр. повставий український народ домігся визнання своїх прав і воліностей і в першу чергу права на власну державність. Проблема побудови держави постала уже на першому етапі війни. Б.Хмельницький рішуче і сміливо висуває програму створення держави, в основі якої була ідея української соборності. Цю програму підтримала козацька старшина, з нею солідаризувалися народні маси. Але перші невдачі під Зборовом 15-16 серпня 1649р. змусили Б.Хмельницького укласти договір про мир, визнати владу короля. Король Ян Казимир підписав “Декларацію ласки Й.К.В. — Війська Запорозького”, якою визнавав право лише на автономію в межах Київського, Брацлавського і Чернігівського воєводства. У ході Національно-визвольної війни 1648-1654рр. частина України Київське, Брацлавське і Чернігівське воєводство отримала за угодою з московським царем незалежність. Однак фактичними діями московський уряд з перших днів методично намагався обмежити і ліквідувати цю незалежність.

20.Охарактеризуйте процес еволюції соціальної структури козацько-гетьманської держави у період є 1648 року до кінця 18 ст.

Найбільшим досягненням Хмельницького у процесі Національно-визвольної війни українського народу було утворення й формування Козацько-гетьманської Держави - Війська Запорозького (1648 - 1764). У всіх галузях державного будівництва - у війську, адміністрації, судівництві, фінансах, у царині економіки й культури, Соціальна структура населення. У Гетьманщині визначалося п’ять станів: козацтво, шляхетство, духовенство, міщанство, селянство. Стани поділялися на окремі соціальні групи, які розрізнялися правовим та економічним становищем. До привілейованої групи належали: українська шляхта, козацька старшина, найвище православне духовенство, міська знать. Їм значно поступалися в правах і соціальному становищі рядові козаки, міська біднота, селянство. В умовах Національно-визвольної війни козацтво отримувало помітну підтримку та увагу з боку Богдана Хмельницького. Щоб розширити соціальну базу Гетьманщини, він надав право селянам переходити в козацький чий міщанський стан.

21.Охарактеризуйте сучасні наукові погляди щодо причини,часу виникнення,соціальної бази й організаційної структури українського козацтва.

Починаючи з середини XIX ст. в українській історіографії найбільшого поширення дістала так звана автохтонна теорія, яка відстоювала місцеве походження козацтва. Її основоположниками вважають польського хроніста М.Бельського та французького військового інженера на службі польського короля Г. Л. де Боллана. Класичне ж означення вона отримала в працях В.Антоновича, М.Максимовича, М.Костомарова, І.Каманіна, Д.Яворницького та М.Грушевського. І справді, археологічні та писемні джерела недвозначно вказують на факти постійного проживання у пониззях Дніпра, Південного Бугу, Дністра та Дунаю, на прикордонні з тюркомовними степовими кочівниками, слов’янського населення впродовж усього часу існування Давньоруської держави та в післямонгольську добу. Так, руські, візантійські та угорські джерела неодноразово згадують про перебування тут так званих бродників, котрі успішно займалися мисливством, рибальством, торгівлею, а також військовою справою.Немало прибічників має й так звана уходиницька теорія, котра виводить появу козацтва з діяльності промислових ватаг, які сезонно спускалися на Дніпровий Низ, аби там займатися мисливством і рибальством, а з часом осідали на нових землях.

22.Висвітліть умови прийняття Переяславського договору,визначте суть Березневих статей та їхнє значення в контексті українського державотворення.

Підписані 27 березня 1654р. московським царем Олексієм Михайловичем прохальні чолобитні статті Б.Хмельницького фактично виявля собою конституцію. В ній закріплювався правовий статус Війська Запорозького:

в Україні зберігався військово-адміністративний устрій залишалось в силі звичаєве судочинство реєстр козацького війська визначає в 60 тисяч чоловік стверджувався право козацького війська обирати гетьмана, який повинен був присягати царю. Військо Запорозьке повинно було вювати спільно проти ворогів.Ці та інші положення закріпили нове правове становище українського уряду як касальне. Разом з цим вони передбачали збереження державного суверенітету України Війська Запорозького.

23.Проаналізуйте етнополітичні процеси в козацько-гетьманській державі.

Переможні битви 1648–1649 рр., унаслідок яких значну частину українських земель було звільнено від польської влади,сприяли утвердженню Української козацької держави під назвою «Військо Запорізьке». Постанова козацтва – й створення Запорізької Січі стали важливими факторами збереження етнокультури українців. Протягом XV–XVI ст. чимало представників української знаті відігравали видатну роль у захисті української національної самобутності, православної Церкви, національної освіти та культури, вони очолювали боротьбу проти політичного й католицького релігійного наступу, за збереження політичних і національних прав населення українських та білоруських земель, тривало формування української народності. Сприйомність офіційної політики Польщі, що визначала польські пріорітети в Україні, обумовила міжетнічні взаємини. З XVI ст. почалося масове переселення на українські землі євреїв.Вони не мали прав землеволодіння і, були орендарями філіярків польських магнатів.Міжетнічне протистояння періоду національно-визвольної війни українського народу проти Речі Посполитої,1648–1657 рр. мало глибоке коріння. Проте етнічне протиборство сторін було невід’ємним від соціального антагонізму. Перші перемоги козацького війська викликали вибух активності українського простолуду.Наслідками каральних експедицій польської шляхти були масове винищення українських селян. Причиною спалаху антисемітизму в охопленій козацько-селянською революцією Україні була причетність єврейського торгово-посередницького прощарку до панівних структур Речі Посполитої. Тож економічна залежність українського селянства від євреїв посилювала ще й релігійним приниженням.Відтак єврей-орендар ніби перемішав на себе епіцентр напруги між власником і підданими, а оскільки ця напруга мала ще й національно-релігійне підґрунтя, то на чужакові-євреїв зосередилась особлива ненависть. Її наслідком стали криваві єврейські погроми, цілеспрямоване масове винищення єврейського населення без різниці віку й статі. Втім, це цілком відповідало етнополітиці козацької держави, яка поставала в ході війни: за умовами Зборівського договору 1649 р. євреї не мали права мешкати в області козацького управління

24.Проаналізуйте в історико-етнополітичному контексті особливості процесу обмеження та ліквідації царським урядом автономії України(друга половина 17-18 ст.)

1) 1654—1708 роки — перехід від протекторату до автономії України, поступове, але постійне обмеження її прав; 2) 1708-1727 роки — форсований наступ на українську автономію; 3) 1727-1764 роки — чергування двох тенденцій у російському уряді щодо України — звідси до повернення гетьманської влади, то посилення імперського тиску; 4) 1764-1781 роки — остаточна ліквідація української автономії. Після Полтавської битви гетьман І. Скоропадський звернувся до царя з проханням підтвердити права й вільності Гетьманщини. Але Петро І не тільки не підтвердив їх, але й видав «Рішучий указ» 1709 р., за яким козацькі війська, які і раніше, повинні були підкорятися московським генералам, а московським воєводам дозволялося втручатися в українські справи. Значним обмеженням влади гетьмана стало призначення в Україну царських резидентів. Українські землі почали роздавати царським вельмо жам. Резиденція гетьмана була перенесена в м. Глухів, ближче до російського кордону.У Львівберезні України було створено Малоросійськi генерал-губернаторство, а для управління Україною — Малоросійське колегію з 4 російських і 4 українських членів. 4 червня 1775 р. за наказом Катерини II було зруйновано Запорізьку Січ — останній атрибут української державності. Катерина II не могла терпіти існування козацької республіки в імперії, а військове значення Запорозька Січ уже втрачала. Останнього кошового отамана Січі Петра Калнишевського (незважаючи на те, що він мав звання генерал-лейтенанта російської армії) було заслано на Соловки, де він відбував 28-річне заслання і помер у 1803 р. у віці 113 років. Частина запорожців переселилася в пониззя Дунаю, де заснувала Задубайську Січ. Україна втратила свої збройні сили, одну з головних ознак національної держави, свій оригінальний політичний устрій, автономію права і була зведена до стану звичайної окраїни Російської імперії.

25.Дайте характеристику процесу остаточної ліквідації автономного устрою Гетьманщини у другій половині 18 ст.

Кирило Розумовський став гетьманом .Справи Гетьманщини були передані з Сенату до Колегії закордонних справ, Київ і Запорозька Січ підпорядковувалися гетьману. Проводилася реформа козацького війська. була здійснена судовоа реформа. бюджет Гетьманщини перейшов під російський контроль, митні кордони з Росією були скасовані.За гетьманування К. Розумовського зміцнилися позиції старшини, яка поступово перетворюється на шляхетський стан. Роль старшини зростає. Це була доба її політичного панування в Гетьманщині. Часто проводилися старшинські з'їзди.старшинська рада розробила петицію про повернення колишніх вольностей і створення в Гетьманщині шляхетського парламенту. гетьманство в Україні було скасоване.Управління Гетьманщиною перейшло до ІІ Малоросійської колегії. Управління Гетьманщиною здійснювала канцелярія Малоросійського генерал-губернатора, яка керувала ІІ Малоросійською колегією, полковими та сотенними канцеляріями та судами всіх типів та рівнів. Головним завданням була остаточно ліквідація автономії Гетьманщини, але поступово і обережно. У 1781 р. було скасовано полковий адміністративний устрій Гетьманщини. У 1783 р. було скасоване козацьке військо, замість якого створювалися десять карабінерних, кавалерійських полків. Тим самим автономію Гетьманщини по суті було ліквідовано, а 3 травня 1783 р. запроваджувалося кріпосне право в Гетьманщині та Слобожанщині.

26.З'ясуйте якими були особливості процесу українського національного відродження на західноукраїнських землях наприкінці 18 –у першій половині 19 ст.

За тривалий час перебування у складі різних держав західні українці фактично втратили власну національну еліту. Початок західноукраїнського національного відродження був пов'язаний з діяльністю греко-католицького духовенстваПереважання представників духовенства серед лідерів українського національного руху спричиняло його більш **консервативний** характер порівняно з Наддніпрянщиною.

Процес відродження зародився наприкінці XVIII ст. на Закарпатті, а звідти поширився серед галицьких русинів. У Північній Буковині українське відродження розпочалося в другій половині XIX ст.Під впливом революції 1848—1849 рр. західноукраїнський національний рух за темпами свого розвитку став випереджати Наддніпрянську Україну. Спричиняли це передусім утиски й переслідування українства у Наддніпрянщині з боку російської влади**Особливості та значення діяльності «Руської трійці» для розгортання українського національно-визвольного руху:**Напрямок діяльності гуртківців визначає ідеями романтизму, вони прагнули сприяти піднесенню освітнього рівня та пробудженню національної свідомості галицьких русинів. Трійчани намагалися «воскресити в новій силі руську славу, руську владу» і сприяти гідному входженню українців у коло вільних культурних націй Європи, насамперед слов'янських. Завдяки діяльності членів гуртка впродовж 30—40-х рр. український національний рух у Східній Галичині зробив значимий крок уперед. Під час революційних подій 1848—1849 рр. на західноукраїнських землях українські патріоти продовжили традиції «Руської трійці»

27.Назвіть головні причини масового перенаселення українців за кордоном у кожну з чотирьох еміграційних хвиль.
в українській еміграції називали три хвилі переселенського руху: -перша –економічна; починається з останньої чверті XIX століття і триває до початку Першої світової війни. Ця масова трудова еміграція до США розпочалася у 1877 році, до Бразилії — у 1880-ті роки, у Канаду — з 1891 року, до Російського Сибіру — після революції 1905–1907 рр. Вийздили й до Аргентини, Австралії, Нової Зеландії, на Гавайській острови.

-друга –економічно-політична; охоплювала період між Першою і Другою світовими війнами у XX столітті і була зумовлена поєднанням соціально-економічних та політичних причин. Вони вийздили до Польщі, Чехословаччини, Австрії, Румунії, Болгарії, Німеччини, Франції, США і Канади.

-третья –політична. викликана головню політичними мотивами і розпочалася наприкінці Другої світової війни. Більшою мірою це репатріанти з англійської, американської, французької окупаційних зон. Більшість емігрантів цієї хвилі осіла в Канаді, США, Великобританії, Австралії, Бразилії, Аргентині, Франції І ось у середині 90-х років XX століття виникла четверта – новітня хвиля української трудової міграції, яка переростає в еміграцію.

Четверта хвиля — так звана «заробітчанська» — розпочалася у 1990-х роках. Її головні причини — економічна скрута перехідного періоду в Україні. Деякі дослідники наголошують на умисному створенні безробіття, головним чином — у Західній Україні. В результаті цього на тимчасову роботу в країни Європи, Америки і у Росію виїхало близько 7—8 млн. людей.

28.Порівняйте особливості етнополітики Російської та Австрійської імперії щодо українського питання.

Поділи Польщі призвели до того, що з ліквідацією державних кордонів між Ліво- та Правобережжю Україною, створилися сприятливі умови для розвитку українського народу як у господарській, так і в духовній сферах.Останнє десятиріччя перед визвольною війною 1648—1654 рр. було часом особливо жорстокого феодального гніту. Польські й полонізовані українські магнати й козацтва, міщанства шляхтичі, захопивши родючі українські землі й зайнявши всі адміністративні посади — воевод, старост, каштелянів та ін., — по-хижацькому грабували природні багатства, неймовірно експлуатували населення, насамперед селян. Панщина у "багатьох місцевостях України, зокрема, у Східній Галичині й на Воліні, досягла 5—6 днів на тиждень.Соціально-економічне гноблення доповнювалося жорстоким національно-релігійним гнітом. Використовуючи зраду найбільших українських магнатів і частини вищого православного духовництва, польські шляхтичі силою насаджували в Україні католицизм і уніатство, перешкоджали розвитку шкіл, освіти, української культури, утискували православних і їхню віру, знущалися з православних священиків, захоплювали й руйнували церкви та монастирі.Та, незважаючи на жорстоке національне і релігійне гноблення, полонізувалися і окатоличилися лише верхівка українських феодалів. Основна ж частина українського населення — селяни, козаки, міщани — лишилися вірними своїй мові, культурі, вірі, національним традиціям. В українських землях — Лівобережжя і Слобожанщині, які входили до складу Росії, відбувалися в основному ті самі суспільно-економічні процеси, що й в усіх російських землях, — посилювався кріпосницький гніт і водночас відбувався розклад феодально-кріпосницької системи, в надрах якої формувався капіталістичний уклад.

29.Здійсніть порівняльний аналіз соціальної модернізації України в Російській та Австрійських імперіях наприкінці 18 початку 20 ст.

Соціальна модернізація України у складі двох імперій не мала системного характеру, особливо в Росії, де реформи були обмеженими, непослідовними, незавершеними і половинчатими. Не було усунено впливів соціальних сил, які були залишками попереднього феодально-кріпосницького ладу, що суттєво ускладнювало перехід суспільства до більш прогресивного, капіталістичного ладу.В обох частинах України модернізація здійснювалася панівними націями, які не були зацікавлені у прогресивному розвитку українців як самостійної нації.

30.Якими були передумови створення українських політичних партій в Наддніпрянській Україні на початку 20 ст.,охарактеризуйте програмові засади найбільш впливових із них.

Прихід до українського руху молодого покоління діячів, яких не влаштовувало старе культурніштво Загальна тенденція опозиційних рухів у Російській імперії до створення політичних партій. Соціально-економічні зміни другої половини XIX ст. — індустріалізація економіки, пролетаризація, обезземлення селянства, загострення соціальних протиріч і політизація суспільства Першою політичною партією в Наддніпрянській Україні була Революційна українська партія (РУП), Політичною програмою РУП у 1900-1903 рр. була брошура М. Міхновського "Самостійна Україна".Основою української нації РУП вважала селянство. На початку XX ст. утворилися українські партії ліберального спрямування. Так, утворилася Українська демократична партія, Українська радикальна партія.Обстоюючи встановлення в Російській імперії конституційної монархії, яка б надала Україні право на автономію. Українська соціал-демократична робітничка партія. Не змогла виробити чіткої тактики своєї діяльності та співпраці з іншими партіями і громадськими організаціями.

31.Висвітліть українське питання в європейській політиці напередодні Першої Світової Війни.

Українське питання у вузькому роз– це питання про місце і роль українського чинника у внутрішньому житті держав, до складу яких входили українські землі. У широкому – це питання про умови і механізми їх возз'єднання та про створення власної державності. Початок XX ст. у міжнародних відносинах характерний, насамперед, завершенням територіального поділу світу. Цей період ознаменований швидким зростанням продуктивних сил, економічним розвитком, значними досягненнями в галузі науки і техніки. Нерівномірність економічного розвитку вкрай загострила суперечності між найбільшими державами світу. Боротьба за нові ринки збуту, колонії, сфери впливу, поділ світу відповідно до змін у співвідношенні сил становив основний зміст зовнішньої політики цих держав. У боротьбі за перерозподіл здобутих раніше позицій і територіальних володінь утворювалися військово-політичні блоки держав. У 1879 - 1882 рр. утворилися Троїстий союз у складі Німеччини, Австро-Угорщини й Італії. У 1907 р. остаточно сформувався другий військово-політичний блок держав - Антанта у складі Англії, Франції та Росії. Землі України, поділені ще у XVII ст., перебували у складі Австро-Угорщини і Росії, що становили два протилежних блоки. Кожна з цих держав претендувала на ту територію України, яка була за її межами. Отже, головний театр воєнних дій у майбутній війні розгортався б на українській етнічній території. Виходячи з цього, і складали свої плани держави. Світова війна, розпочавшись 28 липня 1914 р., підтвердила такі гіпотези.

32.Визначте у чому полягала своєрідність політичної обстановки в Україні після повалення самодержавства у 1917 р.?

Після повалення царизму в Росії в лютому 1917 р. в країні встановилися двовладдя: поряд з офіційним Тимчасовим урядом діяли Ради робітничих і солдатських депутатів. В Україні виникли громадські ради й комітети, які були місцевими органами Тимчасового уряду. 4 березня постанала Рада об'єднаних громадських організацій і відбувся 1-й Український національний конгрес, який передав політичну владу Центральної Раді. Центральна Рада, виражаючи інтереси широких кіл українського суспільства, стала законним представницьким органом української демократії.

ЦР оприлюднила свій І Універсал, в якому проголошувалася автономія України, а Центральна Рада – найвищим органом держави. 15 червня було створено перший український уряд – Генеральний секретаріат.

З липня 1917 р. було проголошено ІІ Універсал Центральної Ради. В ньому йшлося про скликання Всеросійських Установчих Зборів, які мають закріпити автономію України, про невідокремлення від Росії, про поповнення складу Центральної Ради і Генерального секретаріату представниками національних меншин.

Таким чином, на кінець 1917 р. в Україні склалася своєрідна ситуація: на частину її території поширювалася влада ЦР, на іншу частину – радянсько-більшовицька влада, нав'язана Росією. В такій обстановці, в січні 1918 р., було скликано чергову сесію Центральної Ради, на розгляд якої виносилися питання про землю і про самостійність Української держави. ІV Універсал, зафіксував, що «вдвиніи УНР стає самостійною, від нікого не залежною, вільною, суверенною державою українського народу». Загальна ситуація ставала делалі складнішою. Більшовики підняли повстання в Києві, центром якого став завод «Арсенал». Внаслідок терору з боку нової влади в місті постраждало понад 5 тис. осіб.

33.Назвіть та проаналізуйте етапи українського державотворення 1917-1920 рр.

причини поразки українського національного руху 1917 – 1920 рр.: 1 порівняно низька національна свідомість народних мас, на яких негативно позначилася більше, ніж двоохотліття московська неволя 2 недостатня відданість ідеї державності з боку революційних лідерів, їх соціалістична і переважно проросійська орієнтація 3 відсутність сильної української національно-демократичної партії, яка б з'єднала окремі політичні потоки в єдине державне річиче 4 слабкості соціальної бази Української Народної Республіки, переважна опора на селянство і на нечисленну інтелігенцію, недостатня підтримка української революції з боку миського пролетаріату і великих землевласників 5 відсутність добре організованої, матеріально-забезпеченої, регулярної армії і належного контролю за нею 6 надмірна молодість, як керівників, так і всього українського руху, відсутність певного досвіду в питаннях державничих справ, зовнішньої політики, фінансів, армії та й навіть взаємодносин між собою 7 важливим залишається зовнішній фактор. Українській Народній Республіці так і не вдалося здобути визнання на міжнародній арені, отримати реальну матеріальну й моральну допомогу інших країн. Зрештою, Україна зазнала прямої агресії з боку сусідів, у першу чергу – більшовицької Росії. Усе це призвело до ліквідації Української Народної Республіки, насадження більшовицького правління на більшості українських земель. Але разом з тим, слід зазначити, що без Української Народної Республіки не було б Української Соціалістичної Радянської Республіки УСРР, проголошеної більшовиками у січні 1919 р. Українці, принаймні формально, отримали право жити у складі власної автономної держави.

34.Визначте основні напрями державотворчої діяльності Директорії УНР,наскільки вона була ефективною ?

Декларації Директорії, яка була оголошена 26 грудня 1918р., відновлювалися права, які мали селяни і робітники за Центральної Ради. Всі трудові господарства залишалися в користуванні попередніх власників непорушними, а решта земель переходила у користування безземельних і малоземельних селян. Було відновлено 8-годинний робочий день. Знов установлено колективні договори, право коаліцій і страйків, а також усю повноту прав робітничих фабричних комітетів. Головним Отаманом С.Петлюрою було висунуто гасло: "Геть гетьманізм, геть содепиз, нехай живе Директорія!", на яке пристали практично всі отамани. Платформа Директорії, відповідні їй дії спочатку знайшли підтримку мас. Про це свідчили селянські з'їзди. Однак, через короткий час селянські з'їзди припинилися, вони оголошувалися "більшовицькими". А лідери УСДРП виступили за "справжній демократизм" Установчі збори, демократичні органи самоврядування на місцях тобто, тобто за принципи загального виборчого права. Тим створювалася ідейна база для повернення організації правого флангу – хліборобів-демократів, соціалістів-самостійників, соціалістів-федералістів, Січових стрільців, різноманітних отаманів тощо.

35.Визначте роль і місце Української Центральної Ради в процесі українського державотворення.

Українська Центральна рада була спочатку український представницький орган політичних, громадських, культурних та професійних організацій; згодом, після Всеукраїнського Національного Конгресу — революційним парламентом України, який керував українським національним рухом. Проголосила незалежність України. Найважливішим законодавчим актом УЦР було схвалення конституції УНР 29 квітня, яка стверджувала республіканську форму держави з парламентарно-демократичним режимом. Законодавча влада в УНР мала перевагу над виконавчою. Головним законодавчим органом стверджувалися Всенародні Збори України, які обирали Голову Всенародних Зборів.

Своїм ІІІ Універсалом вона не проголосила незалежність УНР від Росії, навіть більше – настійливо доводила, що бореться за утворення федеративної демократичної республіки на місці колишньої імперії. В результаті процеси, започатковані в столиці Росії, практично безперешкодно розвивалися й на теренах України. Центральна Рада і Генеральний Секретаріат все більше входили в конфлікт з цими процесами й нагромадили певний військовий потенціал, спрямували ого на протидію встановлення влади рад. Так, одночасно з двох боків, визрів воєнний вибух – громадянська війна.

36. Розкрийте зміст внутрішньої політики гетьмана Павла Скоропадського, які були її здобутки і недоліки?

Гетьман сформував новий уряд - Раду міністрів - з помірно-консервативних чиновників, військових і суспільних діячів. Був налагоджений дієздатний адміністративний апарат (почали діяти старости, земські урядники, професійні чиновники, поліція тощо). Однак зміцнення цього апарату русифікованими представниками старого чиновництва являли погрозу Українській державі. У промисловості було ліквідовано робочий контроль на виробництві, заборонили страйки, скасовувалися 8-годинний робочий день і встановлювалися 12-годинний; відновився залізничний рух завдяки відновленню залізничних колій і мостів, ремонту локомотивів. - Відповідно до головного пріоритету у внутрішній політиці - земельного питання –був розроблений «Проект загальних основ земельної реформи», що викликав різкий протест більшості селян і невдоволення великих землевласників. У цілому ж можна констатувати відновлення в державі поміщицького землеволодіння. Гетьманом Павлом Скоропадським була здійснена спроба створення національної армії, чисельність якої повинна була перевищити 300 тис. осіб. Гетьман прагнув також відіграти козачество в Україні. В Українській державі була реформована банківська мережа, прийнятий збалансований державний бюджет, вжиті заходи для становлення української грошової системи. При гетьманаті були обмежені демократичні права і свободи. Проводилася політика переслідувань більшовиків, представників інших лівих партій, і також анархістів. Під жорстку цензуру потрапили газети, заборонялося проведення зборів, мітингів, маніфестацій.

37. Проведіть порівняльний аналіз політики урядів Центральної Ради та Гетьманату в контексті розбудови української державності.

Четвертий Універсал Центральної Ради обіцяв оперативну розробку Земельного закону на основах скасування приватної власності, соціалізації землі. Наскільки цей закон відповідав потребам земельної справи в Україні, на практиці перевірити не довелося. Уряд мусив залишити Київ раніше, ніж закон було опубліковано. Приблизно така сама доля спіткала й закон про 8-годинний робочий день, прийнятий пізніше. До кінця січня 1918 р. Українська революція опинилася у дуже суперечливій ситуації. З одного боку, УНР проголосила себе самостійною державою, здобула європейське визнання, з іншого, – народжена цією ж революцією влада зазнала воєнної поразки у боротьбі з радянською владою, змушена була шукати опори за кордоном. Центральна Рада запроваджувала новий стиль, національну грошову одиницю – гривню, було визначено державний герб республіки – «тризубець з чавів Володимир Великого». На думку В. Винниченка, в період гетьманщини історія немов би навмисно дала панівну роль уже класам чисто буржуазним, щоб показати, що з того може вийти, коли українство прагнучиме буржуазної державності, щоб наочно довести, що разом з буржуазною державністю неодмінно й необхідний пропадає спочатку її українськість, а потім і сама державність, як така. Заінтересований у забарвленні свого режиму в українські кольори, гетьман П. Скоропадський почав залучати членів партії соціалістів-федералістів до участі в уряді. Кабінет формувався переважно з представників правих загальнодержавських партій, хоча деякі його члени були українцями. Народні маси виявлялися значно послідовнішими у ставленні до новоствореної влади.

38. Дайте порівняльну характеристику підходам до вирішення етнонаціональних проблем в Україні Центральною Радою, Гетьманським Урядом та Директорією УНР

Прихід Директорії до влади у грудні 1918р. започаткував нову добу в розвитку національно – демократичної революції – добу Директорії УНР. Директорія була урядом соціального спрямування. Прийшовши до влади, вона розгорнула активну державотворчу діяльність. Була, зокрема, відновлена назва держави УНР, визначені органи влади: вища влада належала Директорії, законодавча – Трудовому конгресу, виконавча – Раді народних міністрів, а на місцях – трудовим радам селян. Також було ухвалено новий земельний закон про передачу поміщицької землі селянам без викупу, 22 січня 1919р. проголошено Злику УНР із ЗУНР. Землевласники і підприємці позбавилися політичних, а саме, виборчих прав. 3 21 по 29 січня 1919р. працював Трудовий конгрес, який: схвалив Акт Злику, висловився за демократичний лад в Україні, визнавав за Директорією право призначати членів Ради народних міністрів, видавати закони, які мали затверджуватися Трудовим конгресом, доручив Директорії оборону України. 2 лютого 1919р., після приходу до влади, Директорія під тиском більшовицьких військ залишила Київ, перебравшись до Вінниці, а згодом – на територію ЗУНР, до Тернополя.

39. Проаналізуйте діяльність уряду Західноукраїнської Народної Республіки, визначте роль і місце ЗУНР в історії державотворення. 9 листопада 1918 р. було створено уряд – Державний Секретаріат на чолі з К. Левицьким. Більшість депутатів стояла на національно-ліберальних позиціях, надаючи перевагу будівництву державності перед радикальними соціально-економічними перетвореннями. Рада прагнула забезпечити права національних меншин, їм було віддано 30% депутатських місць. в ЗУНР розпочалася аграрна реформа. Масшта великих власників експропріювалися, землю планувалося передати малоземельним і безземельним українським селянам. Однак Західноукраїнська Народна Республіка зазнала іноземної агресії, що призкосило звизнання планів об'єднання з Наддніпрянською Україною. 1 грудня 1918 р. представники Державного Секретаріату ЗУНР і члени Директорії підписали у Фастові Передвступний договір про майбутнє об'єднання двох республік. 22 січня 1919 р. в Києві оголосили Універсал Директорії про Злику УНР і ЗУНР.

Порівняння історичного досвіду ЗУНР та УНР показує:

- а) на Західній Україні вдалося уникнути радикальних перегинів у соціально-економічній політиці;
- б) на першому місці стояло завдання національного державного будівництва. Сучасні соціально-економічні перетворення забезпечували авторитет ЗУНР в українському населення;
- в) належна увага приділялася створенню безздатної національної армії.

40. Визначте причини поразки українського національного руху на західноукраїнських землях у 1918 – 1919 рр.

Польське командування перекидало на галицький фронт нові сили, які Антанта забезпечувала всім необхідним. 28 червня війська інтервентів прорвали фронт УГА. Почався останній відступ українських військ у межириччя Збруча та Дністра. У зв'язку з неможливістю тримати фронт проти переважних сил польських інтервентів, 16—18 липня 40—45 тис. бійців УГА переправилися на лівий берег Збруча, в УНР, де їм судилося продовжити свій тернистий шлях. Польща повністю окупувала Східну Галичину. До визнчії і контрабортів було кинуту тисячі українських патріотів, інших жорстоко переслідували. Отже, Західноукраїнська Народна Республіка, що існувала більше 8 місяців, впала. Головними причинами поразки були значна перевага противника у силі — боротьба фактично велася між 3,5 млн. українців Східної Галичини і 18 млн. поляків, та підтримка останніх країнами Антанти. Але, незважаючи на невдачу, спроба визволити західноукраїнські землі від іноземного поневолення та об'єднати їх із землями УНР чітко окреслила етнографічні кордони українського народу, збагатила його новим досвідом, знаннями і вмінням.

41 Назвіть та проаналізуйте причини поразки українського національного руху 1917-20 р

Внаслідок низки причин у 1917—1920 рр. не вдалося втілити в життя ідею відродження державності. Утворену у 1917р. Українську Народну Республіку також не вдалося встановити: дуже мініми виявилися протиборотствуючі їй зовнішні сили, а також не було єдності у боротьбі за національне відродження безпосередньо в Україні. Успіш міг бути досягнутий тільки за умов згуртованості народу, його солідарності. Протистояння соціальних, національних та політичних прошарків, груп та партій, набувало гострих форм, що гальмувало будівництво української державності і у кінцевому підсумку призвело до кризи. Лише опора на власні сили могла призвести до перемоги, а вона досягалася перш за все забезпеченням згоди а Україні. Сподіватися про ідеальну, загальну згоду в умовах громадянської війни та іноземної інтервенції було б утопією, але демократам, прибічникам державного відродження України для досягнення згоди слід було б прикладати більше зусиль, перш за все у сфері соціально-економічної політики. Деяким лідерам партій слід було б менше думати про задоволення власних амбіцій. Іншим чинником, який породив зазначені труднощі, була переоцінка іноземних сил як опори в боротьбі за незалежність України. Усі іноземні сили, які залучалися до справи збереження самостійності України, в кінцевому підсумку переслідували власні інтереси, нерідко протилежні інтересам народу України. Наведені внутрішні та зовнішні чинники й визначили характер кожного етапу в боротьбі за державне відродження України в 1917—1920 рр., стали підставою для дослідження у даному розділі пропонуваної етапізації. Зазначені праорахунки національних демократів, а також допомога російським більшовицям більшовикам України вирішальною мірою полегшили прихід до влади у північно-східній частині України в грудні 1917р. більшовицького уряду і в підсумку — утворення УСРР та встановлення радянської влади на більшій частині України.

42.Визначіть особливості процесу Входування України до складу РСРР

Території усіх республік, що увійшли до Союзу, свого часу були об'єднані в межах Російської імперії. Між ними існували тісні економічні зв'язки, спеціалізація економічних районів, своєрідний розподіл праці. Розроблений Сталіним проект передбачав входження останніх до Російської Федерації на правах автономії. Це був так званий проект автономізації. Він викликав критику з боку більшості тодішнього керівництва УСРР. Ленін запропонував покласти в основу взаємодії радянських республік принцип рівних прав у складі федерації. Втрата Україною незалежності відбувалася протягом тривалого періоду, який умовно можна поділити на кілька етапів. І етап (1919—1920 р.) – утворення „воєсно - політичного союзу” радянських республік, збереження за Україною формального статусу незалежної держави. Це по суті, стало першим реальним кроком до відновлення унітарної держави. ІІ етап (1920—1922 р.) – формування договірної федерації, посилення підпорядкування України, обмеження її суверенітету. ІІІ етап (1922—1925 р.) – утворення РСРР, втрата Україною незалежності. Отже, остаточна ліквідація державного суверенітету України відбулася не в момент утворення РСРР (грудень 1922), а дещо пізніше пов'язана головним чином з прийняттям нового тексту Конституції УСРР. Проте втрата незалежності, перетворення України на маріонеткову державу не означали цілковитої ліквідації завоювань українського народу, тотальної руйнації атрибутів державності. Про це свідчать визнання територіальної цілісності України, існування в республіці Висновок: Принципи рівноправності і федералізму практично поступилися автономізації. Союзні республіки стали адміністративними одиницями РСРР. Усі основні повноваження узурупували Центром, або, згідно з офіційними тлумаченнями, „добровільно” передавалися Союзу РСР. Це ярем український народ вимушений був тягти протягом майже 70 років.

43. Охарактеризуйте Політичне і соціально-економічне становище України після завершення революції та громадянської війни

Після завершення революції і громадянської війни політичне і соціально – економічне становище України було надзвичайно важким. Майже 7 років воєн і громадянської смуги довели Україну до стану руїни. Через нестатки й розруху сотні тисяч людей залишили міста, їдучи до сіл у пошуках хліба. Практично припинилося виробництво товарів. Не працювали цілі галузі виробництва. Проводилася націоналізація всієї промисловості й торгівлі, на селі запроваджувалася продрозкладка, за якою селянам залишали мінімальні норми продовольства, решта ж конфіскоувалася державою. Заборонялася приватна торгівля і запроваджувався розподіл продуктів за картковою системою, вводилися обов'язкова трудова повинність. Економічна і політична криза ще більше поглибилася, зростало безробіття. Ситуацію ускладнили катастрофічна засуха і голод, який стався в Україні у 1921–1922 рр. Головного його причиною були не лише засуха, але й наслідки політики „воєнного комунізму”, тих примусових методів, за допомогою яких більшовицька влада домогалася виконання нереальних планів хлібозаготівель, незважаючи на неврожай, який охопив у 1921 р. південні, степові райони України. Лютувала епідемія холери. Поряц з труднощами соціально-економічного характеру назрівала і соціально-політична криза. Розпочалися селянські повстання проти політики радянської влади, зокрема виступила армія Махно, застрйкували робітники. Загострилися суперечки в більшовицькій партії щодо шляхів подальшого розвитку країни. Таким чином, хоч ці виступи нещадно придушувалися, проте стало очевидним, що політику „воєнного комунізму” необхідно міняти і йти на поступки, особливо селянам.

44.Визначте прични політики українізації в УСРР в 1920-30 на поч. 1930 р та проаналізуйте її основні наслідки

Українізація 1920—30-х здійснювалася з 1920-х до початку 1930-х років з метою зміцнення радянської влади в Україні засобами поступку у вигляді запровадження української мови в школі, пресі й інших ділянках культурного життя, а також в адміністрації — як державної мови республіки, прийняття в члени партії та у виконавчу владу українців. в Україні тих часів більшість більшовиків були представниками міського російськомовного населення. Етнічних українців серед них було дуже мало, майже ніхто не вживав української. Водночас більшість селян були українськомовними. До радянської влади вони ставилися без особливих симпатій. Звісно, за таких умов, логічним було «приручити» непокірні народи: визнати їхню мову, культуру, залучити до державної адміністрації. Крім того, такі міри мали послабити вплив націоналістів — українських, білоруських, кавказьких, середньоазійських та інших. Хоча доба «коренізації» та «українізації» була важливою і яскравою, її основним завданням було «вкорінення» влади на окрайках, врахування національних чинників при формуванні партійно-державного апарату. Це потенційно несло в собі загрозу унітарній державній структурі, оскільки здійснювалося під гаслом подолання великодержавного шовінізму, а відтак мало призвести до формування місцевих етноеліт. Вони мали з часом займати адміністративно-управлінські посади і престижні соціальні ніші. Змінитись у бік більш формального визнання свого статусу, вимог певної автономії і респекту з боку центральних управлінських структур ієрархії локальних владних відносин.

45 Проаналізуйте особливості проведення індустрілізації і колективізації сільського господарства в Україні , якими змінами у соціальній структурі суспільства позначилися ці процеси?

Найважливішими особливостями індустріалізації в Україні були: 1. Залучення в промисловість республіки відносно більшої частини коштів, ніж в інші республіки 2. Побудова в Україні промислових гігантів (Запоріжжя, Криворізька тлз). Поява у республіканському промисловому комплексі нових галузей: електрометалургії, маргаринової, комбікорного тощо.4Вітиснення приватного сектору в економіці України відбувалося вищими темпами, ніж в цілому по СРСР.5 Завдяки модернізації промисловість групи "А" (виробництво засобів виробництва) значно випереджала промисловість групи "Б" (виробництво предметів споживання) тощо.Індустріалізація в СРСР розпочиналася з важкої промисловості. Держерали (коштами) були: грабунки села; облігації внутрішньої позики; анульовані зовнішні борги; доходи від зовнішньої торгівлі; знецінені гроші, інфляційне забезпечення потреб; продаж за кордон сировини; режим жорсткої економії тощо.Труднощі індустріалізації полягали томо, що швидкі темпи вимагали зростаючих капіталовкладень; не вистачало кваліфікованих кадрів, сировини і коштів тощо.Керівництво держави вирішувало що проблему шляхом перекачування коштів із села в місто через підвищення податків і ціи на промислові товари та зниження ціи на сільгосппродукцію.Наслідки індустріалізації в Україні мали суперечливий і неоднозначний характер. До позитивних сторін можна віднести:докорінно змінилася структура народного господарства України: зросла частка промисловості у порівнянні з часткою сільського господарства у загальному обсязі валової продукції у розвитку промисловості домінує виробництво засобів виробництва. Дрібна промисловість вже не відіграє суттєвої ролі і витісняється великою;посилюється процес.Починається поступова українізація міста, формується національний український робітничий клас та науково-технічна інтелігенція;за рівнем розвитку промисловості Україна випередила кілька розвинених західноєвропейських країн.

46. Назвіть причини, політичних репресій в Україні у 30-ті рр. XX ст. охарактеризуйте їхній розмах.

Невід'ємною частиною тоталітарного режиму був репресивний апарат. Створений Народний комісаріат внутрішніх справ, він ліквідував опозицію та інакоумовство в партії та країні, тримав під жорстким контролем увесь їх ді суспільних процесів у державі. 3 1929 р. Україна зазнала три хвилі репресій: а 1929–1931 рр. – розкуркулення, депортації; б 1932–1934 рр. – голод, репресії після вбивства С. М. Кірова; в 1936–1938 рр. – доба «Великого терору». Одним з перших кроків до масового терору стала так звана «шахтинська справа» навесні 1928 р. Згідно з офіційними повідомленнями, було «викрито» велику «шкідницьку» організацію, яка складалася з вороже налаштованих технічної інтелігенції та білогвардійців. А влітку 1928 р. серед «шахтинців» опинялись й керівники промисловості України, яких звинуватять у створенні «Харківського центру» для керівництва «шкідництвом».

47.Визначте особливості суспільно-політичного і національного руху на західноукраїнських землях у складі польської держави 1920-1930 роки.

Хоча серед певних політичних кіл Польщі домінували відверто шовіністичні настрої, вона все-таки залишалася європейською державою, що ґрунтувалася на конституційних засадах. Тому українці тут, попри статус другорігнотних громадян, перебували в кращому політичному становищі, ніж їхні співвітчизники в СРСР. Загалом у вільномовному русі західних українців проти польського панування в міжвоєнний час чітко простежуються три основні течії: легальна, націоналістична та комуністична.Важливою ланкою були підтримка та розвиток мережі українських громадських організацій: культурно-освітніх, економічних, молодіжних, спортивних тощо. Їхнє значення в умовах польської окупації важко переоцінити. Певних успіхів удалося домогтися у вищій освіті та науці. Практично повзаблені доступу до ВНЗ на території Польщі, українські вчені й молодь заснували потай від влади Український таємний університет у Львові.Важливим чинником вільзовного руху галицьких українців була греко-католицька Церква, національний характер якої остаточно викристалізувався завдяки її главі митрополиту А. Шептицькому. Захищаючи інтереси пригнобленого люду, він використовував свій хист, авторитет, власні фінанси У У Львові на власні кошти збудував середню школу, надавав матеріальну допомогу приватним школам, був шедрим меценатом та добрим знавцем українського мистецтва.Невпинне піднесення в міжвоєнні роки переживав український націоналізм. Це пояснювалося браком будь-яких перспектив для українців у Польській державі домогтися права на національне самовизначення. Націоналізм був формою природного інстинкту української нації, як і будь-якої іншої, до самозбереження та самоповаги.

48 Висвітліть складові процесу «радянізації» Західної України після її приєднання до сср, якими були негативні і позитивні наслідки?

Розвиток західних областей України в післявоєнні роки мав свої особливості. Радянський лад зіткнувся з ворожим ставленням греко-католицької церкви, сильним впливом ідей націоналізму серед населення, різко негативним ставленням більшості селянства до колективізації, збройними діями з боку підпілля ОУН-УПА. На західноукраїнських землях були здійснені: •індустріалізація •колективізація, що завершилася до початку 50-х рр.; •соціальні зміни (формування місцевого робітничого класу, верстви українських інженерів і техніків та ін.); •розвиток освіти (у 1950 р. у вузах Західної України навчалось близько 33 тис. студентів) та інші зміни, що отримали назву «радянізація».

Ці перетворення проходили в умовах запеклої боротьби. Органи НКВС застосовували широкомасштабні репресії, висуваючи звинувачення в націоналізмі, депортації в східні райони країни (було вислано понад 200 тис. чоловік); була заборонена діяльність греко-католицької церкви. Зі свого боку УПА використовувала партизанську збройну боротьбу, методи терору, намагалася змінювати тактику, зважаючи на зміни ситуації. У 1950 р. в бою загинув командир УПА р. Шухевич, а на початку 1950-х рр. ОУН і УПА як організації припинили існування в Західній Україні.

49.Висвітліть Українське питання в європейській політиці напередодні Другої Світової Війни.

Українське питання у вузькому роз– це питання про місце і роль українського чинника у внутрішньому житті держав, до складу яких входили українські землі. У широкому – це питання про умови і механізм їх возз'єднання на про сторення власної державності. "українське питання" поступово висувається на одне з чільних місць у міжнародній політиці. Напередодні другої світової війни розз'єднаність українських земель, їх перебування у складі чотирьох держав, що мали різний соціальний й суспільно-політичний устрій, були важливим дестабілізуючим чинником політичного життя у Європі. Це робило українське питання вузлом серйозних суперечностей чітко визначилися три групи країн, зацікавлених у вирішенні українського питання. Перша група – СРСР, Польща, Румунія, Чехословаччина – країни, до складу яких входили українські землі. Основна їх мета – втримати вже піддані землі і приєднати нові. Друга група – Англія, Франція і частково США ,які своїм втручанням у вирішення українського питання або, навпаки, дипломатичним нейтралітетом задовільняли свої геополітичні інтереси. Третя група – Німеччина, яка, розпочала боротьбу за розширення "життєвого простору" й активно претендувала на українські землі, і Угорщина. Остання була невдоволена умовами Тріанонського мирного договору 1920 року і активно домагалася повернення Закарпатської України. Драматизм ситуації полягав у тому, що багатомільйонний український народ самостійно не міг вирішити свою власну долю. Все залежало від балансу інтересів різних, насамперед, великих держав і від співвідношення сил, які могли ці інтереси захистити. Ініціатором рішучих дій у вирішенні українського питання напередодні другої світової війни стала Німеччина.1933 року на міжнародній економічній і фінансовій конференції у Лондоні відкрито висувається вимога про передачу гітлерівцям України "для раціонального використання цієї родючої території".

50. Дайте характеристику німецького окупаційного режиму на українських землях в роки Другої Світової війни а проаналізуйте його наслідки

Німецькі окупанти, захопивши Україну, поводили себе як господарі, встановивши свій "новий порядок" – режим найжорстокішого терору і насильства. На місцях було створено місцеві управи на чолі з бургомистрами й волосні управи, очолювані старшинами. В селях призначались старости, для підтримання порядку була створена поліція. Німці взяли під контроль всі сторони суспільного життя. Практично на всій території, загарбаній, окупантами, у містах, центрах комунікацій функціонували військово-польові суди, комендатури, каральні загони (СС), тасемна поліція (гестапо), служба безпеки (СД) та ін. Окупанти використовували й послуги місцевого населення.З моменту окупації в Україні широко розгорнулась пропаганда з метою нейтралізувати наслідки ідеологічної діяльності більшовиків. Через газети, плакати, інші пропагандистські матеріали вони розповідали правду про голодомор 1932-1933 рр., насильницьку колективізацію, репресії в Україні, що справило на людей тяжке враження.У деяких місцях роздавався колгоспний інвентар. Де-не-де дозволялося працювати українським школам та культурно-просвітницьким організаціям за умови, що вони дотримуватимуться нацистської ідеології.Окупаційний режим завдав українцям таких страждань, такого розмаху терору, у порівнянні з яким радянське минуле уявлялось безхмарним існуванням. На власній землі люди перетворились на людей "третього сорту". Їхнє життя регламентувалось різними наказами і правилами, порушення яких тягло за собою концтабір або розстріл.Гітлерівський план передбачав перетворення України на колонію, аграрно-сировинний придаток Німеччини з перспективою знищення або витіснення місцевого населення. Окупанти розпочали жорстокий терор проти мирного населення. Під час каральних операцій з використанням СС було знищено сотні сіл. Особливо жорстко розправлялись окупати з євреями. У Німеччину вивозились устаткування, сировина, продовольство, твори мистецтва і навіть родючий чорнозем.

51. Розкажіть про внесок українських науковців у перемогу СРСР в роки Другої світової війни

Серйозно перебудовувалася робота науково-дослідних установ України з початком Великої Вітчизняної війни. В плані їхньої роботи включалася переважно оборонна тематика. Було створено Науково-технічний комітет сприяння обороні.Праця науковців сприяла виробництву високоякісних металів, вибухових речовин, появи нової військової техніки та озброєння, підвищенню продуктивності праці працівників тилу.Важливе значення мало автоматичне електрозварювання металів, що стало широко застосовуватись у виробництві іншої військової техніки. Співробітники Фізико-технічного інституту виготовили перший зразок радіолокатора для визначення координат і швидкості літаків. У зв'язку з просуванням німецьких військ углиб України науково-дослідніустанови та вузи республіки евакуювали до тилкових регіонів. Збереглося ядро найбільш кваліфікованих спеціалістів, які забезпечували виконання основної наукової тематики.Дослідні роботи провадились переважно комплексно, тобтоодну тему розробляли вчені кількох інститутів. Важливе значення мали праці вчених для подальшого розвитку металургійної промисловості. академік Сировинну базу коксування на Сході було збільшено на 2400–2500 тис. т на рік. Особливу цінність мали роботи вчених, спрямовані на підвищення безздатності армії.Інститут став першою організацією в країні, яка проектувала автоматичні зварювальні установки, виготовляла в майстернях апаратуру до них, монтувала ці установки на заводах, пускала їх в експлуатацію, вдосконалювала технологію автоматичного зварювання, готувала кадри зварювальників безпосередньо на підприємствах. Співробітники інституту створили необхідну кількість апаратів швидкісного зварювання, пультів управління апаратурою та ін.

52. Розкажіть про умови відновлення та розвитку освіти в радянській Україні після звільнення її від німецько-фашистських окупантів

З вигнанням німецьких окупантів на території України почалося відновлення зруйнованої освітнянської галузі. Показовим був, наприклад, такий факт: наступного ж дня після звільнення Харкова понад 700 вчителів, які перебували в окупації, приступили до роботи. Буквально через тиждень, 1 вересня 1943 р., навчальний рік у місті розпочався у трьох школах, 5 вересня – в 29, 10 вересня – ще у 8. Швидко зростала кількість діючих шкіл. Кіньцю на кінець 1943/44-го навчального року працювали всього 12 800 початкової, семірічної, середні школи з контингентом учнів 1 млн. 770 тис. чоловік, то на початок 1944/45-го навчального року в Україні діло майже 24 тис. шкіл, де навчалось 4 млн. учнів і працювало 145 тис. учителів. Значна увага приділялась добору керівників шкіл і забезпеченню їх педагогічними кадрами в західних областях УРСР. На початок 1944/45 навчального року тут працювало близько 5,7 тис. шкіл, в яких налічувалось 840 тис. учнів і 23,3 тис. вчителів. У зв'язку з нестачею педагогічних кадрів 10 тис. вчителів прибули сюди зі східних районів. Винятково важливою справою було налагодження нормального навчально-виховного процесу. Працівники шкіл відновлювали шкільні приміщення, навчальне обладнання. Гостро відчувалася нестача лабораторних приладів, підручників, карт, класних дошок, письмового приладдя для учнів тощо.

53) Визначте особливості політико-ідеологічних та культурних процесів в УРСР в післявоєнні роки.

Процес консервації тоталітарного режиму в СРСР у повосенний період вимагав остаточного утвердження сталінської ідеологічної доктрини, саме тому в цей час, з одного боку, активізується пропагандистська обробка населення, з іншого — посилюється тиск на інтелігенцію. Все, що виходило за межі офіційної доктрини чи брало під сумнів її постулати, категорично відкидалось системою. Такий підхід обгрунтовував боротьбу не тільки проти «націоналізму», а й проти «космополітизму» та «низькопоклонства» перед Заходом. Ця боротьба велася і в довоєнний період, однак після війни вона набула особливої гостроти. У суспільстві в цілому і особливо в середовищі інтелігенції досить швидко відбувається процес формування й усвідомлення нових підходів до оцінювання ситуації в країні, до розуміння власного місця в суспільстві, розгортається інтенсивний пошук нових сфер і форм самореалізації в культурі й науці. За короткий строк було прийнято 12 партійних постанов з ідеологічних питань. І хоча в більшості випадків об'єктом нападок була певна частина інтелігенції, справжньою мішенню для тоталітарного режиму стало все суспільство.

Отже, ідеологічний наступ тоталітарного режиму зумовлений низкою внутрішніх і зовнішніх чинників. Погромні ідеологічні кампанії були реакцією на розгортання і поглиблення «холодної війни»; способом посилення культурно-ідеологічної ізоляції країни; формою зміцнення тотального ідеологічного контролю за суспільними процесами; засобом реанімації образу внутрішнього ворога — важливого фактора функціонування тоталітарного режиму; методом нейтралізації активної патріотично настроєної національної еліти.Ці компанії гальмували духовний розвиток досить суттєво, даючи змогу режимові консервуватись, а командно-адміністративній системі стабілізуватись.

54. Проаналізуйте особливості та наслідки проведення економічних реформ у Радянській Україні наприкінці 1950-х – початку 1960-х років

Спроби реформування не дали позитивного результату, й економіка продовжувала зазнавати серйозних труднощів. У середині 1950-х рр. СРСР увійшов в епоху науково-технічної революції (НТР). Особливість: вона відбувалася переважно в галузях військово-промислового комплексу.У промисловості почали застосовувати радіотехніку, електроніку, ЕОМ, штучні матеріали із заданими властивостями.В Україні були збудовані унікальні за розмірами доменні печі й мартени, використовувалася новітня технологія (завод «Криворіжсталь»).За умов НТР відставання хімічної промисловості позначалося на розвитку військово-промислового комплексу. Були збудовані підприємства хімічної промисловості.У 1957 р. почалася реформа керівництва народним господарством. Було ліквідовано міністерства і створено Ради народного господарства — раднаргоспи. Керівництво економікою з центру за галузевим принципом було замінене місцевим керівництвом з області. Метою адміністративної реформи було наближення органів керівництва до місць виробництва, щоб підняти ініціативу і зміцнити економічні зв'язки всередині регіонів. В Україні було створено одинадцять економічних районів. Одним із способів реформування економіки стала відмова від п'ятирічного планування і прийняття семірного плану (1959—1965 рр.). Реформа мала позитивні результати, але були й негативні наслідки: послаблення єдиної технічної політики, порушення загальносоюзних зв'язків. У 1965 р. раднаргоспи було ліквідовано. У 1950-ті рр. відбувалися численні пленуми ЦК партії, де обговорювалися проблеми сільського господарства, відставання якого стало загрозливим. Уперше було запроваджено грошове авансування праці колгоспників. Тепер вони одержували гроші щомісяця. У 1954 р. почалося освоєння цінніних земель. Спочатку освоєння цілини дало гарні результати, але потім земля перестала давати великі врожаї. Після візиту до США М. Хрущов дійшов висновку, що розв'язати зернову проблему можна за допомогою широкої культивуації кукурудзи. Як правило, за рахунок скорочення посівів інших культур почалося розширення посівів кукурудзи. У результаті часто не було не тільки кукурудзи, але й вієса та жита. Незабаром було висунуто план наздогнати й перегнати Америку за виробництвом молока, масла та м'яса, для цього необхідно було збільшити виробництво цих продуктів у три рази. В умовах адміністративної чехарди розповсюдження набула практика приписок, фальшивих звітів про «виконання й перевиконання плану».

55. Розкажіть про особливості соціальної політики в Україні за часів перебування при владі Микити Хрущова.

Важливими були соціальні програми М.С.Хрущова: - пенсійна реформа підвищила середній розмір пенсій за віком більше ніж у 2 рази, по інвалідності – у 1,5 рази. Виплачувались пенсії колгоспникам; - зросли асигнування(АСИГНУВАННЯ - ЄТО КОГДА ДЕНЬГИ С БЮДЖЕТА СТРАНЫ ВЫДЕЛЯЮТ) на охорону здоров'я, скасовувалася плата за навчання; - збільшилися капіталовкладення в житлове будівництво, яке зводилось небачними темпами; - тривалість робочого дня скоротилась до 7 год., запроваджувався п'ятиденний робочий тиждень. За Час правління Хрущова Було підвищення рівня життя населення 1. Широко розгорнулось житлове будівництво. Правда, подолати житлова криза не вдалося через переїзду в міста мільйонів селян. 2. Введені паспорти і пенсійне забезпечення для селян, що вирівняло їх у правах з іншими працівниками. Пенсії були збільшені удвічі. 3. Регулярно підвищується зарплата. Значно зросли доходи населення і споживання населенням промислових та продовольчих товарів. 4. Скасовуються всі види плати за навчання.Збільшення числа вузів - насамперед у галузі знань,пов'язаних з передовими галузями науки і виробництва. При цьому на перший план вишло вечірній і заочну освіту для людей, зайнятих на виробництві. У 1957 р. були введені нові правила прийому до вишів: переваги при вступі отримували особи, які мали стаж роботи не менше двох років або демобілізовані з Радянської Армії. Незважаючи на позитивні моменти у зв'язку з цим знизився рівень підготовки вступників на перший курс, успішність студентів і якість їх знань. Замість семірного вводилось обов'язкове восьмирічне навчання термін навчання збільшувався з 10 до 11 років, а випускники крім атестата зрілості отримували свідоцтво про спеціальності.Лише невеликий відсоток випускників працював за спеціальностями, отриманими в школі. У той же час погіршилася загальноосвітня підготовка учнів. 5.хоча мізерних зарплат часто не вистачало на життя, а мільйони сімей продовжували тулитися в комуналках, все ж держава щось давало не тільки одним обраним, але і простим людям, в тому числі селянам.

56 Розкажіть про дисидентський рух в радянській Україні у 1960-80 рр. у чому на вашу думку полягав його значення у контексті Зародження дисидентського руху

У 60—70-х.Помітний вплив на формування інакодумства справляли зовнішні фактори. Передусім це стосується антикомуністичних виступів у роках у Радянському Союзі виникло примітне явище, коли політику уряду стала відкрито критикувати невелика, але дедалі більша кількість людей, яких звичайно називали дисидентами й які вимагали ширших громадянських, релігійних і національних прав.Дисидентство великою мірою виросло з десталінізації, з послаблення «паралічу страху», що їх розпочав Хрущов. Його обмежені відкриття страхітливих злочинів сталінської доби викликали розчарування та скептицизм відносно й інших сторін режиму. Тому спроба Брежнєва обмежити лібералізацію викликала протести й опозицію.Дисидентський рух пливув у СРСР трьома потоками, що часто зливалися. Завдяки легшому доступу до західних журналістів найбільш відомим був московський правозахисний, або демократичний, рух, що переважно складався з представників російської інтелігенції.Іншою формою «антигромадської поведінки» був релігійний активізм. На Україні, як і в інших неросійських республіках, дисидентство кристалізувалося у змаганнях за національні й громадянські права, а також за релігійну свободу.Серед західних аналітиків українського дисидентського руху існує розбіжність щодо умов, котрі спонукали людей до відкритого протесту. Одні доводять, що до зародження дисидентства на Україні, як і в Радянському Союзі взагалі, спричинився насамперед політичний курс радянського керівництва, особливо хрущовська «відлига» й намагання Брежнєва покласти її край. Відверто проукраїнська лінія Шелеста, давала українській інтелігенції додаткову спонуку висловлювати невдоволення Москвою. Всеволод Ісаєв та Богдан Кравченко підкреслюють, що дисидентство було тісно пов'язане насамперед із соціально-економічною напруженістю. З огляду на організований Москвою величезний наплив на Україну росіян вони вважають, що конкуренція за вигідну роботу між привілейованими російськими прибульцями та амбіційними українцями стала схилля останніх до підтримки вимог дисидентів надати Україні більшої самостійності. Так чи інакше, в даному контексті дисидентство було найвищим проявом вікового протистояння між українською інтелігенцією та бюрократією російської імперії.

57. Розкажіть про рух «шістдесятників» в Радянській Україні, визначте його значення в контексті українського державотворення.

„Відлига” породила таке явище суспільно-культурного життя, як шістдесятництво — рух творчої молоді, яка сповідувала оригінальну тематику, нові думки, відмінні від офіційних, і стала центром духовної опозиції режиму в Україні. То було молоде покоління, яке пішло в університети, яке могло уже подумати про щось інше, а не тільки про елементарні умови існування. Чорновіл, наприклад, був редактором комсомольської загальноукраїнської газети. Дзюба був одним з найважливіших критиків у Спілці письменників України. Стус був аспірантом в Інституті літератури в Києві. Це були найкращі люди в розумінні морального. У тих людей виникло природне бажання вирватися з багна. Важливим документом нової хвилі відродження стала праця І.Дзюби „Інтернаціоналізм чи русифікація”. З позицій „розширеного трактування соціалістичного реалізму” автор розглядав проблему права націй на самовизначення, доводив, що Ленін вкладав у поняття „націоналізм поневоленої нації” позитивний зміст. Саме що праця Б.Антоненко-Давидовича назвав референдумом покоління. У системі розповсюдження самвидавів головними були два центри: Київ тут активно діяли І.Світличний, В.Чорновіл, С.Пронюк та Львів М. і Б.Горині, І.Гельга ін.. Тут писалися й передруковувалися самвидавчі статті,звідси вони розповсюджувалися у містах України. Це були головні осередки духовної опозиції та інакомислення. У цьому ж середовищі виношувалась ідея організації опозиційного руху. 1964 р. з'явилися аналітичні тези „Стан і завдання українського визвольного руху”, в яких йшлося про колоніальне становище України в складі СРСР, ставилися завдання організації визвольного руху в Україні, котрий мав би діяти легальними й нелегальними „революційно-демократичними” методами. Частина шістдесятників стояла на порозі формування політичної опозиції.

58 Розкажіть про особливості науково-технічної революції в СРСР і УРСР у 1960-1980рр.

початок 60-х років були періодом, коли Радянський Союз, як і інші індустріальні держави, вступив в епоху науково-технічної революції (НТР). її особливістю в СРСР було те, що вона розвивалась переважно у надрах військово-промислового комплексу. Це пояснювалось тим, що тривала «холодна війна», і створення нових зразків зброї могло дати перевагу у протистоянні. Основні досягнення НТР в Радянському Союзі: — 4 жовтня 1957 р. було запущено перший штучний супутник Землі; — створено міжконтинентальну балістичну ракету; — 12 квітня 1961 р. у космос полетіла перша людина— Ю. Гагарін; — введено в експлуатацію перший атомний криголам “Ленін”. Розвиток НТР і навіть елементи науково-технічного прогресу більш ранніх стадій стримувалися діями економічним механізмом, що мав досить негативні наслідки і для розвитку продуктивних сил суспільства, і для соціальної сфери. У середині 1980-х рр.. понад 50 млн. чол. в промисловості, будівництві та на транспорті були зайняті ручною працею, характерним для доіндустріальних технологій. Тривав кількісний ріст працівників матеріального виробництва відбивав низький рівень продуктивних сил, не відповідає сучасним вимогам.

59 Яким чином на вашу думку екстенсивні методи господарювання в серп в 1960-80 рр. вплинули на стан української науки.?

Перехід від екстенсивних методів господарювання до інтенсивних означає підвищення ефективності виробництва, збільшення обсягів виробництва із залученням додаткових ресурсів. Матеріальне стимулювання в цих умовах застосовується здебільшого в комплексі з організаційно-технічними заходами, пов'язаними з підвищенням змистовності праці, поліпшенням її умов. Відповідно до Закону України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства. Як важлива соціально-економічна категорія - оплата праці в ринковій економіці має виконувати такі функції: Ø відтворювальну - як джерела відтворення робочої сили і засобу залучення людей до праці; Ø стимулюючу - установлення залежності рівня заробітної плати від кількості, якості і результатів праці; Ø регулюючу - як засіб розподілу і перерозподілу кадрів по регіонах країни, галузях економіки з урахуванням ринкової кон'юнктури; Ø соціальну - забезпечення соціальної справедливості, однакової винагороди за однакову працю. Заробітну плату з практичної точки зору можна охарактеризувати як плату, яка надається за використання праці, або як ціну затраченої праці. Вона може набирати форм премій, гонорарів, місячних окладів тощо.

60.Розкажіть про особливості політичного і духовного розвитку українського суспільства в 1970-80 р

Недоліки в соціальній політиці, економіці, ідеологічний тиск держави породжували ті чи інші протестні виступи певних опозиційних груп. На боротьбу з режимом зваяжилося відносно невелика кількість громадян, здебільшого національно свідомою інтелігенції. Опозиційний рух заявив про себе переважно в західному регіоні України та Києві.В ньому з'явилися 2 течії.Шістдесятники, передусім ставили перед собою завдання відродження національної культури і захисту рідної мови. Їхня діяльність практично мало виходила за межі радянської законності й соціалістичних цінностей.Адміністративно-командна система управління народним господарством привела країну до поглиблення кризи в соціально-економічній сфері. З приходом до влади Горбачова та його прибічників почалося «реформування» СРСР. 1987 р. на січневому пленумі ЦК КПРС на перший план було висунуто завдання демократизації громадсько-політичного життя. Велику роль у цьому відіграла політика гласності. Виразніше окреслювались розбіжності в поглядах, підходах до вирішення нагрілих проблем, відбувалося швидке політичне розмежування суспільства. Виникли різноманітні самодіяльні громадські об'єднання, організації, товариства. Одним із перших самодіяльних об'єднань став Український культурологічний клуб, який заснували представники національно-демократичної інтелігенції Києва в серпні.Національно-демократичні ідеї духовного відродження нації восени 1987 р. привели до утворення у Львові Товариства Лева. в Харкові й Києві виникли просвітницькі організації «Спадщина». Тоді ж у Києві виникла студентське об'єднання «Громада», а в 1989 р. – Українська студентська спілка (УСС), студентське братство у Львові та ін. В 1988 р. було відновлено Українську гелієнську групу, а в липні того року її було перейменовано на спілку (УГС).

61 Розкрийте зміст запровадженій в другій половині 1980-х рр. М. Горбачовим політики «перестройки», у чому полягали особливості проведення цієї політики в УРСР

Перестройка (рос. перестройка) — загальна назва сукупності політичних і економічних реформ, що проводилися в СРСР у 1985—1991 роках. Складові частини Перестройки: у внутрішньополітичній сфері — демократизація суспільного життя; в економіці — введення елементів ринкових відносин; у зовнішній політиці — відмова від надмірної критики так званого капіталістичного ладу, значне поліпшення відносин зі США та демократичними країнами Західної Європи, визнання загальнолюдських цінностей і глобальних проблем. До початку 1990-х років Перестройка призвела до загострення кризи в усіх сферах життя суспільства, що спричинило ліквідацію влади КПРС і розпад СРСР. Причини Перестройки: •Стагнація в економіці, наростання науково-технічного відставання від Заходу, провали в соціальній сфері. [Михайло Сергійович Горбачов — Генеральний секретар ЦК КПРС в 1985—1991 роках]] •Політична криза, яка виразилася у розкладанні керівництва, в його нездатності забезпечити економічний прогрес, у зрощенні партійно-державної номенклатури з ділками тіньової економіки та злочинністю, що призвело до формування в середині 1980-х рр. стійких мафіозних угруповань. •Апатія та негативні явища в духовній сфері суспільства. •Прихід до керівництва країни молодих політиків (М. С. Горбачов, М. І. Рижков, О. М. Яковлев, Е. А. Шеварнадзе), які не тільки прагнули до зміцнення своєї влади, а й виступали за оновлення держави та суспільства. У березні 1985 р. після смерті К. У. Черненко на пост Генерального секретаря ЦК КПРС був обраний Михайло Горбачов. Його обрання стало свідченням бажання частини партійного апарату суттєво модифікувати радянську систему

62.Охарактеризуйте діяльність відомих громадських рухів та організацій у напрямі становлення незалежної Української держави наприкінці 1980-х на початку 1990-х рр.

У другій половині 80-х – на початку 90-х рр. боротьба за національне й культурне відродження стала одним з пріоритетних завдань національно-демократичних сил. Було створено товариство шанувальників української мови, а через два роки – «Просвіту» ім. Т. Шевченка.Представники творчої інтелігенції підняли голос на захист української мови. У різних містах України засновувалися культурологічні товариства, метою яких було її відродження.Українська мова набула статусу державної.«Рух на підтримку перебудови». Це була масова всеукраїнська демократична організація. Відбувся Установчий з'їзд Народного Руху, який затвердив Програму й Статут організації, обрав її керівні органи. До Програми ввійшли положення про надання українській мові статусу державної, відродження національної символіки, відновлення діяльності Української православної та Української греко-католицької Церков.Наприкінці 1989–1990 рр. на основі самодіяльних громадських організацій та рухів в Україні виникають численні політичні партії. У вересні 1990 р. Президія Верховної Ради України ухвалила постанову «Про порядок рестрації громадських об'єднань», що створило відповідну юридичну базу багатопартійності в республіці. Було створено Українську Республіканську партію (УРП). Головною метою діяльності партія проголосила створення Української самостійної соборної держави. Тоді ж виникли Демократична Партія, Соціал-демократична партія України, Об'єднана соціал-демократична партія України, Партія зелених України, Ліберальна партія, Народна партія та ін. Всі новостворені партії в Україні були в опозиції, добивалися докорінних змін у соціально-економічному й політичному житті країни.Демократизація суспільно-політичного життя, гласність,ліквідація цензури відкрили замовчувані події в історії України, сприяли повнеренню несправедливо забутих імен діячів української культури та їхніх творів. Протягом 1987—1991 рр. поступово відкривалася правда про національно-визвольну боротьбу українського народу 1917–1920 рр., Голодомор 1933 р., колективізацію, масові репресії тоталітарного режиму.Важливою складовою національно-культурного відродження був дозвіл на діяльність заборонених Української греко-католицької (УГКЦ) та Української автокефальної православної (УАПЦ) Церков.

63. Проаналізуйте напрямки зовнішньополітичної діяльності України у 1990-ті рр., якими були її основні досягнення і недоліки

Україна здійснює відкрити зовнішню політику і прагне до співробітництва з усіма зацікавленими партнерами, уникаючи залежності від окремих держав чи груп держав. Республіка не висуває жодних територіальних претензій до своїх сусідів, як і не визнає територіальних претензій до себе. Пріоритетними сферами зовнішньополітичної діяльності визначено розширення участі в європейському регіональному співробітництві, а також у межах СНД, активна участь у діяльності ООН; дієва співпраця з державами Європейської співдружності та НАТО. В основу моделі зовнішньої політики 1991 —1994 рр. було покладено принцип «балансу інтересів», що зумовлено геополітичним становищем України, її залежністю від партнерів по СНД, суперечливими внутрішніми політичними процесами, уповільненим темпом економічних реформ тощо. Після президентських виборів 1994 р. розвиток зовнішньої політики України пішов шляхом модифікації, розстановки нових акцентів у пріоритетах. Базовими принципами модифікації було проголошено виваженість, прагматизм, раціональність, професіоналізм. Зміна базових принципів суттєво вплинула на трансформацію моделі зовнішньої політики України в цілому. Наша держава має свої інтереси і на Заході, і на Сході, її географічне розташування та структура економіки визначили для неї не роль «санітарного кордону», а мосту для взаємного проникнення і збагачення східної і західної культур. Щоб мати змогу впливати на цей процес, Україна має бути представлена як у європейських структурах, так і в СНД.

64.Охарактеризуйте особливості конституційного процесу в Україні в середині 1990-х рр.

У перший термін президентства Л. Кучми 1994-1998 рр., як і за часів президентства Л. Кравчука, голова держави хотів змінити модель здійснення влади від президентсько-парламентської на президентську республіку, а саме збільшити свої повноваження. На практиці це було здійснено через прийняття 8 червня 1995 р. Конституційного договору, який збільшував повноваження інституту Президента. Голова держави отримав право без згоди із парламентом призначати прем'єр-міністра. На думку більшості дослідників, відбулося фактичне перетворення інституту президентства в законотворчий інститут і оформлення квазі-президентської моделі. Проте така система влади існувала в Україні не довго, оскільки прийнята 28 червня 1996 р. Конституція України суттєво змінювала конституційні повноваження Президента України. Президент утратив можливість самостійно, без парламенту призначати прем'єр-міністра — право, яким він володів згідно з Конституційним договором. Проте, за нової конституції за президентом затверджувалось право звільнення прем'єр-міністра без згоди парламенту. За Конституцією 1996 р. політичний режим в Україні перетворився на президентсько-парламентську модель. У другий термін свого президентства 1999-2004 рр. Л. Кучма наполегливо прагнув змінити владні повноваження Президента України, проте і референдум в 2000 р., і внесення проекту закону не мали успіху.

65. Окресліть головні напрямки розвитку середньої та вищої освіти в Україні після проголошення її державної незалежності

Після здобуття Україною незалежності розпочався новий етап розвитку українського суспільства, а відповідно і національної культури. Відбувається остаточний перехід від "соціалістичного реалізму", ідеологічної регламентації культурного життя; притаманних тоталітарній системі, до плюралізму, орієнтації на загальновизначані цінності світової культури. Першим кроком на шляху перебудови освітньої галузі, став Закон України "Про освіту" (1991). Він визначив школу як основу духовного та соціально-економічного розвитку держави. Освіта мала бути доступною, гуманною, незалежною від політичних партій, забезпечувати рівні можливості для всіх людей, зв'язок з національною культурою і традиціями, відповідати світовому рівневі. Основні засади функціонування та розвитку системи загальної середньої освіти окреслив Закон "Про загальну середню освіту" (1999). В Україні встановлено такі типи загальноосвітніх навчальних закладів, як середня загальноосвітня школа, спеціалізовані школи, гімназії, ліцеї, колегіуми та ін. Запроваджено поступовий перехід до 12-річного терміну навчання, введено 12-бальну шкалу оцінювання знань учнів. Навчальний процес поділено на 3 ступені: I — початкова школа (1—4-й кл.), II — базова школа (5—9-й кл.), III — старша школа (10— 12-й кл.). Відкриваються класи різних профілів: універсального, суспільно-гуманітарного, природничо-математичного, технологічного, спортивного тощо. Більша увага приділяється вивченню національної історії, культури, традицій, розширюється сфера вживання української мови. Із 2008 р. замість вступних іспитів до ВНЗ запроваджено зовнішнє незалежне тестування, яке надає рівні можливості для здобуття вищої освіти. Прагнучи увійти до освітнього простору Європи, наша держава делалі наповнеливше працює над практичним приєднанням до т.зв. Болонського процесу. Його суть полягає у формуванні загальноєвропейської системи вищої освіти, яка ґрунтується на спільності фундаментальних принципів функціонування. Наприкінці 2000р. процес оновлення освіти вступив у нову фазу реформування, коли було ухвалено проєкт концепції 12-річної середньої загальноосвітньої школи, де передбачається, у тому числі ліквідація недоліків "Освіти 2000": – перехід на 12-річне навчання та 12-бальну оцінку знань; – посилення практичного і виховного спрямування освіти; – навчання умінню здобувати інформацію з різних джерел, переробляти і застосовувати її на практиці; – забезпечення безперервності освіти молоді; – зростання значення громадського самоуправління у школі; – посилення виховної і організаторської ролі вчителів тощо. Отже, система освіти в умовах після проголошення незалежності України розвивається динамічно, відбувається процес її перебудови стосовно ринкових умов. Разом з тим зберігаються і примножуються традиції співробітництва між навчальними закладами.

66. Розкажіть про стан релігійних і міжконфесійних відносин в Україні в перше десятиліття після проголошення державної незалежності в Україні

Україна — багатоконфесійна держава. Головним її віровизначенням є християнство — одна з найпоширеніших релігійних течій сучасного світу. За церковними даними, до християнства належить близько 1 млрд, із них близько 580 млн — католики, 344 млн — протестанти і 74 млн — православні. Іслам віро-сповідують 592 млн, буддизм — 256 млн. Решта людства сповідує інші релігії. Основними пріоритетами державної політики щодо релігії та церкви є: •забезпечення конституційного положення про відокремлення церкви від держави і школи від церкви, рівноправності всіх офіційно діючих в Україні релігій та права громадян на свободу совісті; •сприяння релігійним організаціям у виконанні їхніх статутних завдань, участі церков у служінні, що має неабияке соціальне значення, оскільки це сприяє зміцненню моральних підвалин суспільства, розвитку милосердинської, доброничної діяльності тощо; •подолання дестабілізувальних впливів церкви на суспільство, блокування спроб окремих політичних партій, рухів та інших політичних формувань використовувати релігійно-інституційні структури під час виборчих кампаній і т. п. •сприяння розвитку релігійної самобутності корінних народів і національних меншин, їхніх стосунків з одновірцями за кордоном. •сприяння у створенні передумов для стабілізації релігійної ситуації, а зрештою — й утвердження громадянського миру та злагоди в суспільстві. Неупереджений аналіз релігійної ситуації в Україні свідчить, що за наявності доброї волі церков і політичної волі державної влади негативні тенденції церковно-релігійних процесів можна подолати, і церква в Україні буде відігравати притаманну їй роль потужної інституції громадянського суспільства.

67. Проаналізуйте особливості,здобутки та недоліки соціальної політики Української держави 1991-2001

Період 1991-2001 рр. позначений докорінною зміною соціально-економічних відносин, утвердженням принципово нової економіки. Фактично з нульової позначки сформовано її визначальні атрибути - фінансову, грошову, бюджетну, банківську, митну та інші системи, які в сукупності визначають економічну інфраструктуру незалежності держави. За ці роки демонтовано основні підвалини адміністративно-командної системи економічних відносин. Особливо відчутним став перелом у реформуванні відносин власності. Нині понад 75% від загального обсягу промислової продукції виробляється недержавними підприємствами. Здійснено роздержавлення сфери будівництва та транспорту, на приватних засадах розвиваються підприємства торгівлі. Принципові, кардинальні зміни відбулися на селі, де активно реалізуються завдання розпочаті ще в 1994 р. земельної реформи. За час її проведення 6,4 млн. селян безоплатно одержали у власність 26,5 млн. га сільськогосподарських угідь. Ще 6,2 млн. га земель передано в приватну власність для ведення фермерських, особистих підсобних та присадибних господарств. На недержавній основі нині виробляється практично вся аграрна продукція. Цей найскладніший крок у комплексі ринкових перетворень докорінно змінює систему економічних відносин не лише на селі, а й у всій державі. Протягом 90-х років сформовано основний каркас ринкової інфраструктури та ринкових інститутів, утверджено основи відповідної законодавчої бази. Здійснено важливі заходи в лібералізації господарських зв'язків, зокрема цінового механізму, грошового та валютного ринків, ринків товарів та капіталів. Наслідком цих кроків стало подолання хронічного дефіциту товарів, нескінченних черг, які 70 років були невід'ємним атрибутом повсякденного життя кожної сім'ї. Змінився характер поведінки суб'єктів господарювання, які щодалі більше орієнтуються на платоспроможний попит, кон'юнктуру ринку, максимізацію прибутку. Докорінно перебудовано й економічні функції держави. Замість системи директивного управління сформовано основні важелі та інструменти державного макроекономічного регулювання. Отже можна зробити такий висновок: незважаючи на проблеми і труднощі, за десять років реформ в економіці України, практично в усіх її сферах в основному сформовано фундамент ринкової економіки, нагромаджено критичну масу ринкових перетворень. Це відкриває реальну перспективу динамічного зростання та якісного розвитку вітчизняної економіки, підвищення рівня життя народу. У суспільстві зміцнілось переконання у тому, що альтернативи обраному шляху ринкових перетворень немає.

68. Визначте досягнення і прораханки в науково-технічному розвитку України в перше десятиліття після проголошення державної незалежності України

Вплив науки на розвиток людської цивілізації у 60-80-ті рр, значно посилювся. В Україні визначні здобутки були зроблені передусім у точних та природничих науках: 1.світової слави набув Інститут електрозварювання Академії наук УРСР на чолі з академіком Б.Патоном. Зварювальні апарати цього інституту зварювали алюміній, титан, нержавіючу сталь у воді, космосі; 2.світовим лідером у сфері порошкової металургії став Інститут проблем матеріалознавства на чолі з академіком І.Францевичем; 3.певних зрушень досягнуто в сільськогосподарських науках - колектив Миронівського науково-дослідного інституту під керівництвом академіка В.Ремесла вивів нові сорти пшениці; в Україні виведені сорти цукрових буряків, що давали врожай на 50-55 центнерів вищий, ніж звичайно. Провідним явищем у суспільних науках став вихід у світ 26-томної «Історії міст і сіл України» та багатотомної «Історії Української РСР». Найбільшого розвитку зазнали точні науки, оскільки саме вони працюють на обороноздатність країни. Гуманітарні дисципліни повністю були перетворені на «служницю» партії, метою яких було оспівування «досягнень» країни

69.Розкрити зміст гуманітарної політики Української держави в період 1994-2001 р.

Гуманітарна політика є однією з центральних складових загальної політики держави; вона охоплює людину як цілісність, спрямована на реалізацію інтересів людини ц всіх сферах її суспільного та індивідуального буття, має на меті забезпечити реалізацію національних і загальнолюдських гуманістичних пріоритетів, викристалізованих народом і людством в ході їх історичного поступу. Підкреслен, що основним джерелом формування гуманітарної політики України є українська культурно історична традиція. Актуальність дослідження проблем формування, функціонування та розвитку гуманітарної політики належить до пріоритетних завдань вітчизняної гуманітарної науки — філософії, політології, культурології, тощо. І це зрозуміло. Утвердження незалежної держави потребує виваженої, науково-обґрунтованої стратегії розвитку, яка б враховувала національні культурно- історичні традиції, світовий досвід, сучасні соціально-економічні, політичні і соціокультурні релігії. Центральне місце в цій стратегії має займати гуманітарна політика. Формування такої політики належить до стратегічних завдань державотворення. Дослідження цього процесу займають центральне місце в системі гуманітарних наук будь-якої демократичної держави світу.

70.Проаналізуйте законодавчу базу, яка регулює умови культурного і духовного розвитку національних меншин у сучасній Україні. Один із пріоритетів державної етнополітики України – забезпечення через однакових можливостей для участі громадян, незалежно від їхньої національності, в усіх сферах матеріального і духовного життя, гарантії їхніх рівних прав і свобод, що створить оптимальний баланс інтересів етнічних спільнот. У «Декларації про державний суверенітет України» поняття «народ України» трактується як «громадяни Республіки усіх національностей». Ім гарантовано право національно-культурного розвитку, користування рідними мовами. «Декларацією прав національностей» було створено правові засади для самоорганізації національних меншин, прозвув їхньої ініціативи та політичної активності. Вони отримали гарантії прав на сповідання своєї релігії, використання національної символіки, відзначення національних свят, на розвиток вільних контактів з історичною батьківщиною. Перші законодавчі акти України узгоджувалися з положеннями Загальної Декларації прав меншин ООН та міжнародних пактів про права і свободи особистості. Цим можна пояснити те, що проголошення незалежності України підтримали не тільки українці, а й інші етнічні групи. Закон України «Про національні меншини в Україні» гарантує забезпечення національним меншинам рівних політичних, економічних, соціальних та культурних прав. Визнавши українську мову державною, Конституція України водночас гарантує «вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України». Закріплене Законом України про національні меншини України право на національно-культурну автономію гарантує користування і навчання рідною мовою, вивчення рідної мови в державних закладах, задоволення потреб у літературі, засобах масової інформації. В інших законах України «Про громадянство України», «Про освіту», «Про біженців» зафіксовано основні тенденції в державній етнополітиці. Надзвичайно складною проблемою для українського суспільства стало відновлення прав депортованих народів. Українська держава зобов'язалася вжити комплекс заходів щодо їхньої правової, соціально-політичної та культурної реабілітації. Постанови Кабінету Міністрів України «Про деякі питання, пов'язані з поверненням кримських татар Кримську АРСР», «Про утворення Фонду депортованих народів Криму» та інші сприяли виділенню матеріальних та фінансових ресурсів на виконання програм економічного та соціально-культурного забезпечення депортованих народів Криму. Український фонд культури розробив спеціальну програму «Збереження і розвиток культур народів, які живуть на території України». Створення державних структур свідчить про велике значення етнополітичного фактора для утвердження суверенітету України, побудови правової демократичної держави.